

Samoobramba — naša narodna obramba

V Kranju je s februarjem začel dvakrat na teden izhajati nov slovenski list »Gorenjec«, ki ga toplo pozdravljamo in mu želimo kar največ uspeha. V svoji drugi številki prinaša pod gornjim naslovom uvodnik, ki ga v celoti prinašamo.

Izgubljena vojna leta 1941 in nastanek OP, ki je po navodilih Kominterne v Moskvi že nekaj mesecev po razpadu bivše Jugoslavije pričela s svojimi pogubnim delom, sta tudi Slovenem na Gorenjskem prinesla drago in usodno darilo — komunistično revolucijo.

Da so dogodki, ki se že vsa ta leta odigravajo pred našimi očmi, res komunistična revolucija, je že dolgo jasno slehernemu, kdor jo v času med prejšnjo in sedanjo svetovno vojno s odprtimi očmi zasledoval po akcijah moskovskega komunizma, zasledoval se zdaj tu zdaj tam in si ustvariti oporišča za izvedbo svojega cilja — svetovne revolucije.

Komunizem namreč kakor ne more skriti svojih najzastavljivejših znakov: fizičnega in moralnega nasilja, krvi, pogoril, uničevanja kulture, vere in sploh vsega, kar človeka dviga nad stopnjo navadne živali v človeški podobni.

Vse ta znake je pokazala tudi revolucija na Slovenskem, sicer ne povsod v isti meri, vendar pa povsod toliko, da se človek v svoji nobenosti nikakor ni mogel zmotiti. Pogledimo samo akoraj popolnoma opustošeno Delenjsko, kjer ni vasi, ki ne bi imela na sebi sledu boljševiške osvoboditve bodisi v razvalinah kmečkih domov, šol, cerkva in prosvetnih domov, bodisi v množičnih grobovih, ki skrivajo v sebi mrtva trupla grozotno mučenih in na koncu pomorjenih zavednih Slovencev.

Gorenjska sicer ni videla in okusila toliko strahot komunizma — toda tudi Gorenjec je komunizem dovolj odkrito pokazal, kam polje njegova pot. Tudi na Gorenjskem so goreli kmečki domovi, tudi tu danes slovensko govoreči boljševiki rušijo cerkve in šole, tudi tu toče nedolžno prosta slovenska ljudstva, ki je s svojimi dejanji načrtno izvajalo jedrsko na gorenjski vasi in njene prebivalce.

Narod pa ni tako slep, pa tudi ne tako žalosten, da ne bi bil sposoben uvideti in spoznati, kje je prav za prav povzročitelj vsega strupenosti, ki se je v današnji dobi kopila na ramena gorenjskega ljudstva. Kmeti nikakor ne bo mogli pozabiti na dom, ki so mu ga zaigrali goštarji, ali pa mu je zgorel kot represalija zaradi blaznih nastopov OF in njegovih zločinov.

Nekaj časa je OF pa tudi mogla s svojimi neopredelnimi gestami o osvoboditvi zavajati narod in ga držati v svojih mrežah, toda prišel je čas, ko je slovenski človek kakor drugod tudi na Gorenjskem odprl oči in razum spoznanju, da je edini in največji sovražnik ter poredni in neposredni uničevalec slovenski življenj in slovenskega človeka prav tisti, ki nosi blestivo ime »narodnega osvoboditelja« — OF in njene boljševiške tople.

Če hočemo odpraviti neke nje, moramo najprej odstraniti njegove vzroke, izpodbiti njegov temelj, ki na njih to zlo stoji. Tako se je zgodilo tudi v rdečo revolucijo med Slovence, tudi na Gorenjskem. Narod je spoznal, da bo rdečo kogo najlažje zatri in odvrnil od sebe njene posledice, če jo bo sam iz sebe preganjal s lastni sredstvi, kot se mu zdelo — s orožjem, da zatrti fizično silo komunizma, njegove oborožene tolpe in s besedo, z idejo, s ponovnim dvigom narodne zavesti, da komunizem tudi duhovno premaga in ga izrine iz slovenskih src.

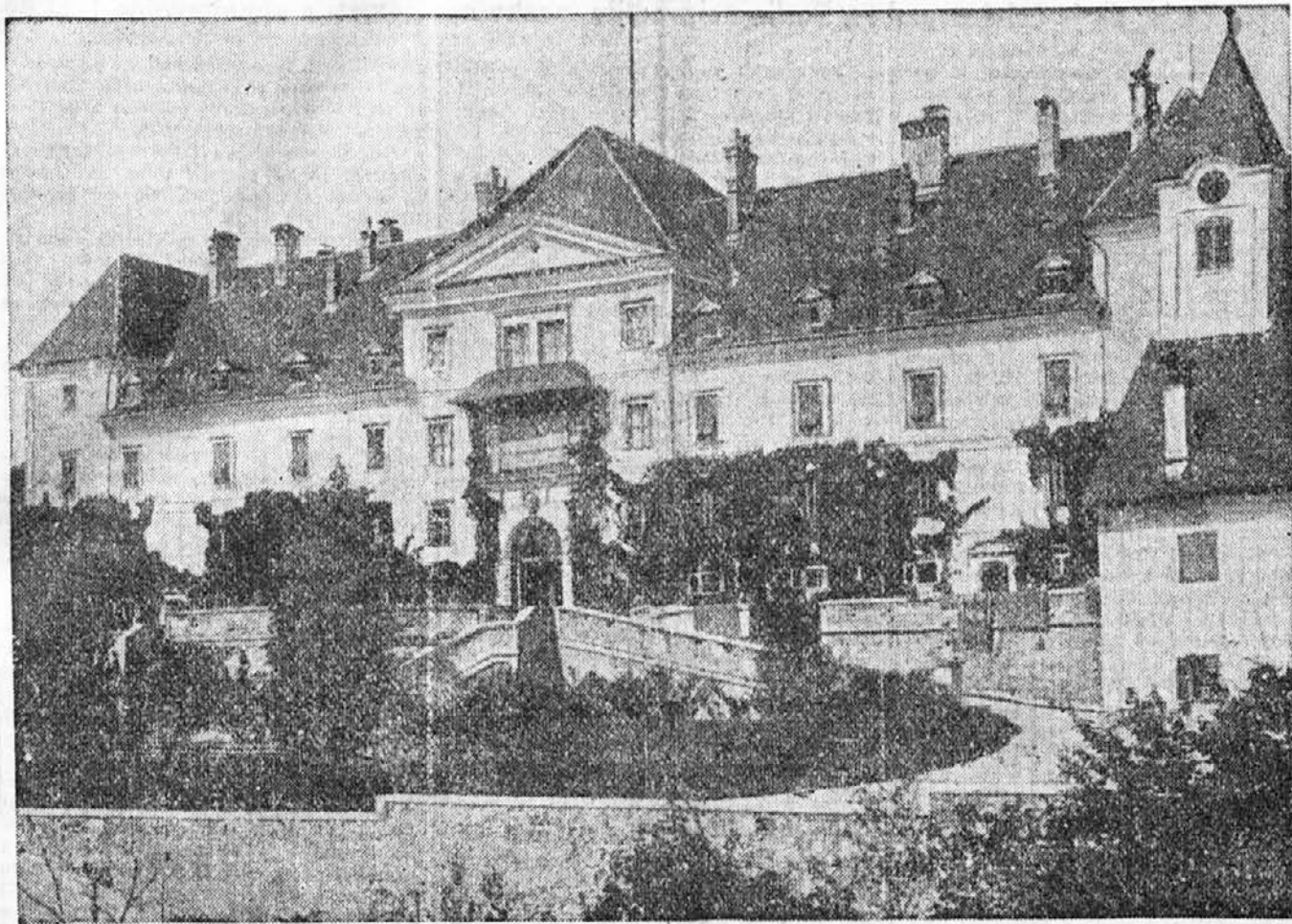
Z nastopom tega spoznanja se je rodila slovenska samoobramba proti komunizmu — domobranstvo v ljubljanski pokrajini, na Gorškem, Primorskem in na Gorenjskem.

Borba slovenskega naroda proti komunizmu je sedaj ta, je na pohodu, ima uspehe, komunistična oborožena sila je na umiku, ne uje pa se bo morala umakniti tudi komunistična miselnost. Orožje vojska govori svoje odločno besedo. To je samoobramba slovenskega naroda proti komunizmu, samoobramba po starem pregovoru: »Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal«.

Toda najdejo se še med nami nekateri, ki še vedno oklevajo, ki še vedno dvomijo v upravičenost te naše borbe. Kakšen je torej odgovor na vprašanje, ali je naša borba pravilna? — Gotovo prav lahko!

Mi, ki smo kristjani, vemo, da pravi zapoved: »Ne ubijaj!« Tudi kazenski zakoniki vseh kulturnih držav, pa celo najprimitivnejša ljudstva brez sledu kakršne koli kulture in civilizacije v našem smislu poznajo to zapoved: »Ne ubijaj!«, ker je slehernemu človeku globoko v srce zapisana, temelji že v človeški naravi sami. »Ne ubijaj!«, to pomeni: — Ne ubijaj človeka brez zadostnega razloga — načeloma smo samo pristojna oblast vzel človeku življenje, če so dani za to razlogi, — pomeni pa tudi z druge strani: — Ne pušči se ubiti, ne daj, da bi ti kdo vzel življenje! —

Kar velja za posameznika, velja tudi za narod, ki je velika skupnost posameznikov, govorečih isti jezik, živčeh na skupnem ozemlju, ki so navadno tudi iste vere, imajo iste čede in običaje, isto kulturo. Če je torej narod napaden, pa naj pride napad od koder koli, od zunaj ali iz njega samega, n. pr. revolucija, ima pravico braniti se s vsemi sredstvi, ki so dovoljena in sposobna napad odvrniti. Kakor posameznik, ki mu n. pr.

Planinski grad na Notranjskem, požgan po »narodno-osvobodilni« vojski spomladi 1944. V njem so zgorele dragocene zbirke, važne za zgodovino, zemljepis in geologijo Notranjske, katerih ne bo moči nikdar nadomestiti.

Stalin, Churchill, Roosevelt

so znova krojili »svobodo« in »pravico« treh velesil v Jalti

Čeprav bi bilo pričakovati, da se bo sredi šestega leta nove svetovne vojne povsod kazala že huda utrujenost in neutešna želja po miru, se vendar na bojiščih in političnem terenu kaže vedno večja vročnost.

Oba tabora, ki si stojita v zagrnjenem boju nasproti, sta si povsem nasprotna v gledanju na povojni svet. Zavezniški tabor pod vodstvom Združenih držav, Velike Britanije in Sovjetske zveze predstavlja sicer skup slovenskih sil, vendar more proti jasno postavljenim vojaškim in političnim ciljem svojega nasprotnika postaviti le enoten vojaški cilj: uničenje Nemčije za vsako ceno. S tem pa je izbrana tudi vsa vsebina tega zavezništva. Ako hoče zmagovalce brez pretresov organizirati povojno Evropo, mora imeti izdelan celoten politični program in že med vojno voditi za idejno podlago, na kateri je edino mogoče zagotoviti trajnejši mir in utesiti želje trpečih narodov po pravici in neokrnjeni svobodi.

Tega nujnega pogoja pa med zavezniki ni in ga tudi biti ne more. Komunizem in demokracija se medsebojno izključujeta. Zavezništvo med Anglosaji in Sovjeti je posledica nujnega naključja, ne pa idejne sorodnosti in skladnosti v končnih ciljih.

Dobro leto dni po teheranski konferenci smo lahko izluščili iz vseh dogodkov neustavljivo resnico, da se zavezniki v pogledih na bodočo podobo sveta nikakor niso mogli zediniti. Ker je boljševiški nauk po svojem bistvu revolucionaren, se takrat, kadar govori o orožju v njegov prid, ne da utegniti v sporazumsko obrazloženje. Njegovo načelo je sila, v sporazumu pa se podaja le takrat, kadar se čuti preobčutka za dosego svojega cilja.

Novi sestanek treh zaveznikov v Jalti je trajal dolgih osem dni. Že to dejstvo samo po sebi pove zadosti. Razprava se je morala

sukati okrog zelo perečih in žgočih vprašanj, sicer bi sestanek potekel po običajnem obredniku, ki je bil v tem, da se najvišji odgovorni državni prihašaji na skupni sestanki le podpisovalec tisto, kar so po rednih diplomatskih poteh uredili in se sporazumeli zunanjih ministri. Mi pa vemo, da zavezniško povezanost hudo moti medsebojno ljubosumnost in da je anglosaško časopisje dalo pogostokrat duška svoji užaljenosti in razočaranju nad brezobzirnostjo, s katero so boljševiki urejali vsa vprašanja, ki bi po svoji naravi sodila v razpravno dvorano vrhovnega zavezniškega sveta.

Uradno sporočilo, izdano po konferenci v Jalti, je spet potrdilo, da je nemogoče skupen in sporazumen povojni nastop zaveznikov. Od teheranske konference ni bil storjen niti korak naprej. Da se bodo borili do popolnega uničenja Nemčije, so povedali že pred letom dni, kakor tudi da si bodo razdelili zasedbena področja.

Vsa leta anglosaško-sovjetskega zavezništva pa je bilo najbolj boleča točka poljsko vprašanje, kateremu se je pozneje pridružil tudi jugoslovanski. Velika Britanija kot porok poljske neodvisnosti in obnove ni mogla niti za trenutek ustaviti boljševikov, ki so poljsko vprašanje reševali in končno rešili po svoje.

Čeprav priznava Velika Britanija le poljsko vlado v Londonu, ji je vendar v svoji nemosti in zaradi svoje politične igre izpodmaknila tla s tem, da je dal Churchill svoj podpis na sklep, da se bo poljska vlada morala razširiti na široki demokratski podlagi. Izrečno ni bilo povedano, katero vlado mislijo, toda gotovo je, da gre za lublinski poljski odbor, ki so ga Sovjeti po zavzetju Varšave enostavno ustoličili kot pravo in edino poljsko vlado in mu prekrbijo priznanje že od Francije in Beneške CSR.

Ni si težko misliti, kakšna naj bi bila tista široka demokratska podlaga, ako gošpodari na Poljskem boljševik, ki je nepredusno zaprl meje in onemogočil svojima zaveznikom tudi najmanjši pogled v resnično poljsko razmere. In kakšna je končna tista demokracija, ki jo tako glasno zahteva komunizem za vsakogar, sam pa doma ne pušča niti prosti misli! Gotovo pomemije ti sklepi v Jalti ponižanje za Anglosase, ko morajo boljševiško tiranijo zaradi lažkanja Stalinu namesto s pravo besedo označevati s »demokracijo«.

Podoben recept, kakor se ga iz zadrege pogruntali za Poljsko, so pripravili tudi za Jugoslavijo. Churchill in Roosevelt sta s svojim podpisom odobrila sedanje stanje v Srbiji, ki je bilo ustvarjeno mimo njih po neustavljemem zakonu boljševiške politike dopolnilnih dejstev.

»Razširjeno demokracijo« — sveda v slo. gu, kakor ga pojmuje komunizem Tito — si zamišljajo tako, da se komunistični AVNOJ razširi in vanj pokličejo vsi bivši poslanci in senatorji, »ki se niso kompromitirali«. Vsi dosednji člani AVNOJA in novi vpoklicanci bi predstavljali nekako zakonodajno skupščino. To določilo bi po suhi črki sicer res kazalo Titovo popušcanje, toda po podrobnih razlozih dejanskih razmer v Srbiji pridemo do ugotovitve, da je vse skupaj le pesek v oči.

Kako je sploh mogoče razširiti AVNOJ? »Razširjenost« komunistični AVNOJ je nasilnost, ali povedano po zavezniško: ostalo bo pri dosednjem Titovi »demokraciji« s vsemi njenimi krvavimi dobrotami, kajti ta zavezniški namenom za zdaj bolje služi kakor pa neizvedljiva »razširjena demokracija«.

Sicer pa so vsa ubijanja in zaključki odveč, kajti Tito sam je odločno povedal, da smatra za »kompromitiran« vse poslance vseh bivših strank.

Tako uvidimo, da je sklep v Jalti le pesek v oči in da je bila ta prazna fraza o »razširjeni demokraciji« potrebna zato, da se zabiše vtis o popolnem nesporazumu med zavezniki.

Dogodki v bivši Jugoslaviji so bodo razvijali, torej po svoje in po zakonu boljševiške nasilnosti, ali povedano po zavezniško: ostalo bo pri dosednjem Titovi »demokraciji« s vsemi njenimi krvavimi dobrotami, kajti ta zavezniški namenom za zdaj bolje služi kakor pa neizvedljiva »razširjena demokracija«.

Sveti oče Pij XII. je precej hudo zbolel za gripo, zaradi česar se bili pred tednom odpovedati vsi sprejemi pri njem.

Sto tisoč vojakov za madžarsko fronto mora dati Tito iz Srbije Sovjetom. Skušal jih bo dobiti a prisilno mobilizacijo, katero je že itak razglasil za delovno službo. V to službo so odgnali vse moške in ženske od 16. do 60. leta, zlasti kmečko prebivalstvo.

»Zlagane, obrekljive in dvoumne napade, h katerim se sovjetska propaganda že nekaj časa zateka«, imenuje »Osservatore Romano«, glasilo svete Stolicе, pisanje sovjetskega tiska proti papežu in katoliški cerkvi v zadnjem času.

Finskemu gospodarstvu grozi skrajna nevarnost, je povedal finski ministri predsednik Paasikivi. Nevarnost izvira iz nezastavljenih sovjetskih odškodninskih zahtev.

»DELAVEC VLADA!«

Ke so je rdeča OF razglasila za »oblasti«, je oznanila, da bo odsejal imel pri vladanju naroda besedo samo delavec, proletarce, trpin. »Dein slava, čast, oblast«, so troben-tali krščanski socialisti, »ne far, ne žandar«, so vpili tihi levičarji, »smrt škricom!« je tuile komunistično delavstvo, »advokati nas ne bodo več komandirali!« »Kmet bo vladal!« se je trkal na prsi in oni, ki je Osvobodilni front vnel.

In tako dalje.

Kakšno besedo pa ima delovni slovak v vodstvu OF, »prve prave in resnične ljudske oblasti pri nas«, pričajo naslednji podatki: V Izvršnem odboru OF sedi šest advokatov (dr. M. Brocelj, Z. Polič, dr. D. Čermelj, dr. L. Vavpetič, dr. M. Snuderl); pet uradnikov (J. Rus, F. Leskošek, J. Boltram, J. Jorras, S. Kováč); trije učitelji (F. Lubej, F. Borik, E. Turnhor); osem gosposkih postopar in »spokileni revolucionarje« (B. Kladrš, E. Kardelj itd.); trije profesorji (E. Kocbek, J. Zemljak, dr. A. Baebler); en po-kilni (gledališki) škric (J. Vidmar).

Nobenega kmeta, nobenega delavca!

V drugih ustavih OF je slika ista, če ne še slabša.

Tomu se pravi »vlada ljudstva« in »diktatura proletariata«...

TUDI RESNICA

Spride dejstva — ki so vsek dan bolj tudi uradno potrjuje — da so na Slovenskem revolucije vsaj plačevali, če že ne sami pripravljali bogati in sihi ljudje, je prav, če navedemo naslednje misli, ki jo je zapisal veliki angleški katoliški pisatelj G. K. Chesterton:

»Tako mi govorite o pobožnem ljudstvu in o delovnih slojih, ko da bi šlo zdaj za to. Vbili ste si v glavo tiesto večno trapasto misel, da bo anarhija, če bi prišla, prišla od siromaka. Kako neki Siromak je bil sicer uporen, ni pa bil anarhist; siromaku je bolj ko komur koli drugemu do tega, da je na svetu spodobna oblast. Siromak je zakoreninjen v domovini, bogatin pa ne; bogatin se lahko z jahto odpelje na Nove Gvineje, pa je Siromak je vseh vameril, da mu slabo vladajo, bogatin pa je vedno zameril, da mu eploh kdo vlada. Bogatini se zmeraj bili anarhisti, kakor lahko sami vidite...«

(»The man who was Thursday«)

POLITIČNI POLOŽAJ

Položaj pri tistih bivših naših političnih skupinah, ki ne marajo sprejemanja in iti po poti narodnih koristi v borbi proti boljševizmu, najprej označuje stara slovenska narodna pesem, ki poje

»Eden je brez roke,
drugi je brez noge,
tret' brez... na konj' sedel,
četrt glave v rok' držel«

NJIHOVO BRATSTVO

Pod naslovom »Bratstvo v orožju« prihaja neki Tone Tratin v nekem komunističnem letaku z dne 28. januarja 1945 daljši članek, ki pravi med drugim:

»Velikostna borba, ki jo danes bje večina evropskih svobodoljubnih narodov, vedno bolj izravna globoko prepado, ki se bili še pred kratkimi leti na videz nepremostljivi. Danes se borijo jugoslovanski narodi za iste cilje rano ob rami tudi z ostalimi narodi.«

Na Primorskem se bori v sklopu IX. korpusa NOV in POJ cela italijanska divizija »Garibaldi«. Divizija »Garibaldi« je danes direktno sestavni del močne Titove armade. Bori te italijanske divizije »Garibaldi« so ljudje — novega tipa. Garibaldinci se danes borijo na slovenski zemlji pod praporom Titove vojske, borijo se za iste cilje: za uničenje fašizma in za svobodo narodov. Njihova divizija je še mlada in si šele pridobiva izkušnje; vendar bo ob strani slovenskih divizij postala močna, organizirana in udarna. Zato ji je garancija odlično vodstvo. Tovariši komandant Sasso in komisar Vanni sta stara izkušena borca in to svojo izkušnost prenašata na vso svojo divizijo.

Bratstvo slovenskih in italijanskih partizanov se je še bolj okrepilo, ko je bilo potrjeno s krvjo v borbi proti skupnemu sovražniku — fašizmu. Vsek dan bolj izginja medsebojna mržnja, ki jo so umetno ustvarile vladajoče klike obeh narodov.«

(»Mi gremo naprej!«)

Taka bratstva sklepata OF in njena slovenska »narodno-osvobodilna« vojska...

Poljska begunska vlada v Londonu je po razglasitvi sklepov na sestanku treh v Jalti, ki so poljsko ozemlje z novo mejo razstregli na dvoje, dala poziv svoji vojski, ki se bori v Italiji in Franciji. Vlada prosi vojske in častnike, naj ne obupujejo zaradi tega, zakaj poljska vlada si je s svojim sodelovanjem na zavezniških bojiščih pridobila ugled in kredit, ki ga ji ne more vzeti nihče. Ta kredit je poročstvo za bodočo Poljsko, kateri ogrožajo zavezniški vsako pravico do obstanka.

Z velikimi letalskimi napadi na japonsko prestolnico Tokio so zadnje dni začeli Amerikanci. Pri največjem dosedanjem napadu je sodelovalo čez tisoč letal, od katerih so Japonci sestrelili 171. Škoda pri dosednjih napadih je po japonskih poročilih neznatna.

Predsednik poljske vlade v Londonu Arciszewski je odklonil sporazum, ki so ga Anglija, Amerika in Sovjetska zveza sklenile glede Poljske v Jalti. Dejal je, da poljski narod ne verjame sovjetskim obljubam. Vsa politična sklop ali volitve so prazna beseda, dokler bo poljska zemlja pod nadzorstvom sovjetske politične policije. Razmere na Poljskem so se zelo poslabšale, odkar so Nemci odšli in so deželo zasedli Sovjeti, ki v množicah prilemajo in streljajo vojske ter častnike poljske domovinske vojske.

TEDEN V SVETU

»Modro se tisti, ki trdijo, da je sedanje stanje v Srbiji samo začasno in da bo prej ali slej prišla drugačna ureditev od zunaj. Mi se ne bomo ustavili na pol poti, ker smo dovolj sposobni in dovolj močni, da kaznujemo vse tiste, ki nam nasprotujejo. Kdor tega ne verjame, naj se spomni na predvečer 14. septembra 1944, ko se beograjske ulice bile polne trupel tistih, ki smo jih morali kaznovati,« piše srbski komunistični list »Borba«, ki velja za glasilo Tita in Komunistične partije Jugoslavije. S tem se uradno priznava grozodejstva, ki so se odigrala ob prihodu Sovjetov in Titovcev v Beograd.

Predsednik Združenih držav Roosevelt bi bil moral po sestanku na Krimu obiskati papeža Pija XII. v Rimu. Napoved obiska se uradno razglasi. Takoj nato pa je sovjetski tisk začel silovito napadati papeža, da je podpornik in zagovornik fašizma. Tako izjavo je dal sovjetskim listom tudi novi, od Stalina postavljeni ruski pravoslavni patriarh. Ti napadi naj bi dosegli, da bi se Roosevelt ne osel s papežem. Pritisk je uspel in kakor kaže, se Roosevelt na poti v Ameriko v Rimu ne bo oglašal.

Angleška vlada je zavrnila prošnjo Bonomi-jeve italijanske vlade, naj bi Angleži izpustili italijanske vojne ujetnike.

Komunisti so na Kitajskem od leta 1939 porabili šestkrat toliko ljudi, kakor pa so jih Japonci v vseh svojih ofenzivah, ter tisoče in tisoče kitajskih rodoljubov odvlekli v koncentracijska taborišča, piše znani kitajski, v Ameriki živeč pisatelj Lin-Jutang v svoji najnovejši knjigi, v kateri svari Ameriko, naj nikar ne podcenjuje vloge komunizma na Kitajskem.

Slike kralja Petra II. ki so pod nemško zaščito lahko vesele po vseh srbskih kolonih in uradih, je dala Titova oblast zdaj odstraniti. Namesto narodnega praznika 1. decembra se v Srbiji imeli Leninov spominski dan.

Ameriški zunanji minister Stettinius je na povabilo sovjetskega zunanjega ministra Molotova obiskal Moskvo.

Ameriške delavske organizacije so odklonile udeležbo na mednarodnem kongresu delavskih združenj v Londonu, kamor so prišli tudi sovjetski zastopniki. Amerikanci utemeljujejo odklonitev z razlogom, da se v Londonu ne bodo sešli evropski zastopniki delavstva, temveč zastopniki raznih vlad, ki niso upravičeni nastopati v imenu delavskih organizacij.

Sveta Stolica je dala izjavo k uradnemu poročilu o sestanku med Rooseveltom, Churchillom in Stalinom v Jalti. Izjava izraža razočaranje nad tako rečeno poljskega vprašanja, kakršno so sklenili v Jalti, ter skrb za usodo milijonov katoličanov, ki so ostali onstran mejne črte, katero so zahtevali Sovjeti.

Italijanska ljudstva mora izpolniti isto dolžnost kakor nemška. Ta dolžnost je boj za vojaka, delo za delavca, vztrajanje in žrtve za vse prebivalstvo, piše Mussolinijev glasilo »Repubblica fascista«.

Grški regent nadško Damaskinos je imel govor o sporazumu med zakonito vlado in med grško Osvobodilno fronto. Dejal je, da je vlada morala ta sporazum skleniti zaradi silnega pritiska od zunaj. Sporazum ne pomeni, da bi grozodejstva grških osvobodilcev ostala nezakaznana.

Ruska osvobodilna armada je postala samostojna enota. Njen vrhovni poveljnik general Vlasov ima nad njo vse disciplinske oblasti ter imenuje častnike po lastnih vojaških potrebah, sporočajo z nemškega pristojnega mesta.

Nujno prošnjo za pomoč je poslal Angležem in Američanom predsednik nove belgijske vlade van Acker. Če Anglija in Amerika ne bosta Belgiji poslali večjih količin živeža in drugih potrebščin, kakor sta obljubili, pojde Belgija žalostno po zlu, zakaj sama se ne more rešiti iz stranskega položaja, v katerega jo je vrzla vojna in zavzetost.

Več kot pet tisoč radijskih aparatov in čez 40.000 različnih ur je boljševiška vojska pokradla v madžarskem mestu Stolni Belt grad, ki ga je imela zasedena pet tednov in ki so ga zdaj nemške ter madžarske čete osvobodile.

V Romuniji povzroča odporno gibanje proti Sovjetom doslej škoda. Podpirajo ga celo nekateri ministri. Je izjavil predsednik romunske vlade general Radescu.

Sovjetski poslanik v Turčiji je odpotoval na daljši dopust. Hkratu so sovjetski listi začeli znova napadati Turčijo in turški tisk, kateremu zamerijo njegovo pisanje o dogodkih na tistem delu Balkana, ki je pod Titovo, to je sovjetsko oblastjo.

Sovjetski zastopnik v Romuniji so se znova pritožili, da romunska vlada nezadovoljivo izpolnjuje celo vrsto dolžnosti o premirju s Sovjeti, zlasti pa se izogiba preganjanju protiboljševiških elementov.

Po vzgledu morilskega procesa v Sofiji pripravljajo zdaj tudi v Parizu razpravo proti vsem tistim možem, ki so Francijo leta 1940 s podpisom premirja rešili popolnega uničenja in razsula. Glavni obtožbenec je rešilec domovine stivolasi maršal Petain in vsi člani njegove vlade. Volezdaje je obtožen celo general Weygand, ki je interniran v Nemčiji, ter general Huntzinger, ki je leta 1940 podpisal premirje z Nemčijo in Italijo ter je zdaj že mrtov.

Sedemsto sovjetskih častnikov je dospelo v Bolgarijo, da bodo prevzeli vodstvo bolgarske armade. Dozdej so komunisti v Bolgariji zaprli 1.100 bivših višjih častnikov. V kratkem bodo v bolgarski vojski postavili za politične komisarje 500 komunističnih tolvakov, ki so po podpisu premirja prišli iz gozdov.

Maščevalci se imenuje nova vrsta gošarjev v Franciji, ki so začeli kar najhrožobnejše nastopati proti komunističnim morilecem. Središče tega gibanja je v južno-francoskih hribih. Ti »beli partizani« odločnosti ne zaostajajo prav nič za komunisti. Oskrbljeni so z radijskimi poslušalniki, avtomobili in letali ter imajo lastne padalce, ki se pri belem dnevu spuste v tiste kraje, kjer je rdeča »pravica« posebno divjala, in na cesti poblija komunistične pravke in krivnice.

Do hudih demonstracij in pretepev je prišlo prejšnji teden v Atenah, ko je zaradi

Naš tedenski vojni pregled:

Pred odločilnim spopadom — še vedno bitka za čas

Po spoznanju, da je čelni napad na Berlin neizvedljiv, poskušajo Sovjeti z obkoljevalno taktiko

Središče pozornosti vse javnosti, ki na peto zasleduje vojne dogodke, je bilo tudi ta teden vzhodno bojišče, in to zlasti sprčo napovedi, da se tam oba vojskujeta s tabora z vso naglico, pa tudi z vso skrbnostjo pripravljata na odločilni spopad, ki naj vsaj v glavnih oblikih pokaže, ali bo bodoča Evropa utonila v boljševiški povodnji, ali pa se bo po zaslugi zdravih narodnih sil rešila te največje nevarnosti, kar jih je kdaj doživela.

Po sovjetskem velenjaku, ki so se boljševiki nanj pripravljali skoraj pol leta in ki je v borih treh tednih skoraj povsem splahnel, so Sovjeti spoznali, da je čelni napad na nemško prestolnico neizvedljiv. A ker čas čedalje bolj sili k odločitvi, ga boljševiki niso smeli zamuditi v brezplodnih spopadih in so se morali hoče noče odločiti čimprej za premetitev svojih sil, torej za spreminitev bojnega načrta.

Boljševiško vodstvo se je tako odločilo za večje nastope v spodnji Šleziji. S svojimi močmi, ki so jih z vso naglico ustvarili ob srednji in zgornji Odr, so nastopili z izredno močnimi silami, ki so jih pritegnili semkam z drugih odsekov vzhodnega bojišča. A odporne sile nemške vojske doslej niso mogle nikjer odločilno zadeti, zakaj nemško vojsko vodstvo je hrabro spoznalo sovjetske nakane in prav tako naglo izdalo primerno protikupe. Nemci so v najkrajšem času zgradili nove bojne črte, s katerih se uspešno branijo in sproti izpodbijajo sovjetske napade. Tako zdaj ni mogoče trditi, da bi Sovjeti imeli — kakor v času svoje zadnje vlečofenzive — na vseh bojnih odsekih pobudo v svojih rokah.

Nov položaj označuje predvsem dvoje dejstev: razbitje sovjetskih napadalnih oddelkov na odseku ob srednji Odr ter premetenja boljševiških čet na širnih področjih vzhodnega bojišča. Predvsem je vredno omeniti, da so Sovjeti po spoznanju, da čelni napad na Berlin ni mogoč, skušali izvesti obkoljevalni napad na nemško prestolnico in so zato začeli premeščati sile, ki so jih imeli prej zbrane na odseku pri Küstrinu in Frankfurtu, na eni strani proti severu na južno Pomorjansko, na jug pa na šlezjsko področje, kjer se zdaj v resnici odigrava razmeroma še najhujši boj. Na splošno pa se lahko reče, da je sovjetsko prodiranje vedno počasnejše, na nekaterih odsekih pa se je celo povsem ustavilo.

Trdovratnost, s katero se branijo nekatera nemška obkoljena mesta, kakor Poznanj, Schneidemühl, Gruzdzki, Breslava ter več trdnjav v Vzhodni Prusiji, pa dokazuje, brez dvoma, da se na vzhodnem bojišču bje boj tudi za čas. Trdovratni odpor teh nemških trdnjav, ki so ostale v sovražnikovem zaledju povsem odrezane in obkoljene, a v zvezi s tem se vztrajajo, bi se morda prvi hip zdel nesmiseln; toda temu ni tako. Te trdnjave namreč večje zelo pomembne sovražne sile, ki so se drugače lahko spostile in okrepile udarce v glavnih smerih boljševiških vojaških nastopov. Z zadrževanjem ob teh trdnjavah pa izgublja čas, ki je za nemško obrambno ukrepe nadvse dragocen. V veliki meri je udarnost boljševiških oddelkov popustila zaradi tega, ker se morajo izdatne sile zadrževati pri omenjenih obkoljenih trdnjavah.

Na zelo ranljivem mestu pa udarja Sovjeti tudi nemško letalstvo s tem, da venomer razbija in uničuje sovjetske okrovalne kolone. Tudi a tem, ne samo z ogromnimi izgubami, ki jih prizadeva na bojiščih samih sovjetskim četam, nemška vojska skuša čimbolj oslabil sovražnikovo udarno silo, je ohraniti in se tako čim bolj pripraviti za odločilni spopad. Boljševiki vprizarjajo sicer čedalje več napadov večinoma s hitro menjajočimi se težili, vendar zaradi okrepjene nemške obrambe ti napadi dosega čedalje manjše uspeha.

apozazuma med vlado in grško OF začelo spet izhajati glasilo grških komunističnih tolv »Eleftheri Ellada«. Mnogoce mladih ljudi so napadle prodajalce listov in pobrale vse izvide rdečega glasila in jih na glavnem trgu sežgale.

Mesto brez žensk je postal Breslau, iz katerega so oblasti odpelale tudi vse otroke in stare ljudi ter ga spremenile v trdnjavo, ki jo bodo branili do skrajnosti. Vsi moški od 16. do 60. leta so se priključili v ljudsko vojsko za obrambo mesta.

Predsednik angleške vlade Churchill se je na poti a Krima ustavil v Atenah in je imel tam govor, v katerem je dejal, da ima čast povedati, da je angleška vojska obranila Atene pred »razbojnikov in krvnikov. Razen tega je na napovedal, da bodo angleški častniki znova organizirali grško vojsko, tako da bo kmalu lahko nastopila z drugimi zavezniškimi silami, to se pravi, krvavela spet za druge.

V baltičskih državah in na vzhodnem Poljskem so Sovjeti vse mladeniče in moške priščno mobilizirali za službo v sovjetski vojski. Kar je za vojsko bilo nesposobno, je moralo na priščno delo, piše švicarski list »Basler Nachrichten«.

Francoski ministrski predsednik general De Gaulle je odklonil vabilo ameriškega predsednika Roosevelta, da bi se z njim osel v Alžiru. De Gaulle je ujaljen, ker ga niso povabili na sestanek v Jalti. Zaradi tega dogodka se je razmerje med Francijo in zavezniki še bolj zaostrolo ter bi utegnilo priti celo do političnega preloma.

V južnoafriški zbornici je neki delavski poslanec te dni vprašal, če misli vlada izročiti bivšega jugoslovanskega regenta kneza Pavla Titu, da bi ga ta dal soditi kot vojnega zločinca. Knez Pavlo živi kot internirane v Kapstadu.

Po zadnjih vojnih poročilih je položaj na vsem vzhodnem bojišču naslednji: V Zgornji Šleziji so Nemci zadnje dni dosegli pomembnejše obrambne uspehe in so Sovjeti pri Schwarzwasseru, severno od Ratiborja in južno od Breslave napadali le s šibkejšimi silami. Breslavska posadka je vse napade z jugovzhoda in vzhoda odbila. V toku pa so hudi boji na področju Lauban, Sorau in Guben.

Tudi v južni Pomorjanski Sovjeti s svojimi ponovnimi napadi med Pyritzom in Kalliesom doslej niso dosegli nobenih pomembnejših uspehov. Nemške čete nudijo boljševikom, ki skušajo prodreti čez Tucher Heide v bivši severni Poljski proti severu, srđit odpor. Obkoljeni Gruzdzki ob Viali so še vedno junaško drž in veže znatne sovjetske sile. Z močnimi silami napadajo boljševiki tudi v Vzhodni Prusiji, kjer od vseh strani pritiskajo proti Königsbergu, a se vsa teden niso skoraj nikamor premaknili. Na severni strani, v tako imenovanem Samlandu, so sovjetske divizije celo doživele hude poraze. V boje za Königsberg uspešno posega tudi nemška vojna mornarica, ki je zdaj v velikem številu zbrana vprav na tej ogroženi nemški obali.

Neverjetno žilavo so nemške čete branijo tudi v Kurlandiji na Letonskem. Tu so se severozahodno od Doblena znova izjavili sovjetski prebitalni poskusi.

Bojna črta na vzhodu poteka nekako takole: Od Zywica v jugozahodnem koncu Poljske čez Bolak in Rybnik proti Ratibor tako, da je industrijske področje gornje Šlezije še vedno v nemških rokah, dalje od Strehlena ob vzhodni hribovitosti sveta do črte Jauer, zahodno od Liegnitza na Lauban, potem pa v smeri jug-sever ob Sorau na Christianstadt, vzhodno od Gubena, na Odro, vzhodno od Frankfurta in Küstrina, Königsberg, Pyritz, Kallies, Deutsch-Krone, Flatow, Schlochau, čez Tucher Heide v bivšem poljskem koridorju do vzhodno pruske meje pri Marienbergu, Elbing, ter slednjih v loku ob mestih Braunsberg, Mohlsack, Landsberg, Pruski Eylau ter vzhodno od Königsberga v Samlandiju.

V znamenju zelo hudih napadalnih oziora obrambnih bojev je bilo v preteklem tednu tudi zahodno evropsko bojišče. Najrditejši so bili spopadi na severnem odseku zahodnega bojišča, med spodnjim Renom in Maaso, kjer so bili Kanadanci in Angleži še prejšnji teden začeli z velenjaki na nemško postojanko. Na tem področju vojna poročila omenjajo zadnje dni zlasti tri kraje: Kleve, Kalkar in Goch, ki leže komaj 10 do 20 km od bivše nizozemske meje na nemški strani. Spride dejstva, da se kanadske divizije led že precej časa z vso silo zaletavajo v nemški obrambni zid, je pridobitev ozemlja zelo malenkostna. Glavno bojišče na tem odseku je zadnje dni pri Gochu in tudi tu so nemški oddelki zaustavili kanadske prodore.

Nekoliko južneje od tod, ob severni Luksemburški meji, nastopa 3. ameriška armada, ki se prizadeva, da bi udarila nemški vojski v bok in tako nemške obrambne postojanke potisnila nazaj. Tod so sicer Nemci izgubili nekaj malega svojega ozemlja, vendar pa so odločno ustavili Amerikance in preprečili njihovo prebitalno namene.

Ze precej časa trajajo tudi ameriški napadi na področju pri Remlichu, v jugovzhodnem kotu Luksemburške. Boji so sicer tudi tu čedalje silovitejši, a jih je nemška obramba v zvezi s tem vzdržala ter ni dovolila napadajočim ameriškim divizijam, da bi prišle kam dlje naprej. Na odseku pri Forbachu, na nemško-francoski meji južno od Saarlauterna, pa imajo nemške čete pobudo čelo v svojih rokah in so zadnje dni uspešno napadale postojanke, na katerih so je sovražniki pripravljali za večje napade. Svoje silovitejšie napade pa je sovražnik

ponovil sredi tega tedna tudi na posameznih krajih severno od Saargemunda. Tudi tod se boji niso pomaknili nikamor a področja tik ob nemško-francoski meji.

Na južnem odseku zahodnega bojišča, v Alzaciji, pa se pretekli teden na bojiščih ni zgodilo nič posebnega. Od tod poročajo le o topniških bojih.

V glavnem je torej položaj na vsem zahodnem bojišču v preteklem tednu v zvezi s stopnjevanjem prizadevanju zavezniških sil ostal v bistvu skoraj dočela nespremenjen. Nemški uspeh pa ni bil samo v tem, da je nemška obramba ostala povsod trdna, marveč tudi v velikih izgubah, ki so jih utrpelo angleško, kanadske in ameriške čete, ko so prišle v osredotočeni obrambni ogenj. In ta slabitev nasprotnikovih sil je eden glavnih ciljev, ki jih zasledujejo Nemci na vseh sedanjih bojiščih, tudi na zahodnem.

Italijansko bojišče je spet ostalo dočela v ozadju. Britanci so sicer izvedli nekaj krajevnih napadov, kakor na primer severno zahodno od Faenza, a z njimi niso ničesar dosegli. S tega bojišča bi omenili v tem tednu celo nemške uspehe, ki so jih dosegli, ko so udarili na neko sovražno postojanko v hribih južno od Bologne, ter sune, ki so ga nemški oddelki izvedli ob italijansko francoski meji. Z obeh pobodov so Nemci privedli številne ujetnike. V srednji Italiji vlada torej več ali manj bojni odmor.

Balkan: Na zahodni obali spodnje Drine so nemške čete, ki so se tam borile več dni, zlomile v hudih bojih sovražnikov odpor ter se pomikajo vztrajno proti severu. V Hercegovini so morale prepustiti številčno dosti močnejšemu nasprotniku Mostar. Na Hrvaškem se nadaljuje čiščenje Papuškega gorovja, kjer se še potikajo ostanki razbi-

Žužemberk, pljuča tolovajske vojske, in boji zanj

V začetku februarja so komunistične tolv po v področju Žužemberka znova doživele hude poraze. Proti tolvam so nastopile domobranske bojne skupine. VIII. in XII. komunistična brigada, ki sta hoteli likvidirati Stransko vas, sta bili razbiti.

Potem so domobranci izvedli pohod na Staro goro in razbili 2. bataljon VIII. brigade in juristi bataljon XVIII. divizije. V boju je padlo 18 tolovajev.

Komunisti so znova napadli 4. februarja. Po polurnem streljanju domobranskih tolv je bil napad razbit. Domobranska granata je zadela polno in ubila 4 tolovajske štabne oficirje XVIII. divizije.

5. februarja ponoči so tolovaji naredili v Smihelu most preko Krke, da bi napadli s obeh strani. Na levo stran Krke so poslali XII. brigado. Proti njej je nastopila posadka iz Stične in jo potisnila na stare položaje. Vd neke druge čete je medtem z ročnimi granatami razbil lesen tolovajski most.

Ob pol osmi zvečer so tolovaji pričeli obstreljevati domobranske položaje s štirimi težkimi minometi in havbico. Po tridesetminutnem obstreljevanju so tolovaji pod kritjem protitankovskih strojne in težkih strojne naredili nasok, ki je bil krvavo obdit. Tolovaji so napadli besno, ker so hoteli posadko v Žužemberku za vsako ceno uničiti, kar priča izjava komandanta XVIII. divizije: »Žužemberk so naša pljuča, brez katerih ne moremo živet. Tam imamo kržišča in milne. Z izgubo Žužemberka je za nas izgubljena tudi Soba krajina.«

Po tem neuspešnem napadu so se tolovaji umaknili na višine Sv. Primoža, Lipje, Laško in Sv. Katarina. Naslednji dan so morali poivati.

7. februarja so je domobranci mahnilli proti Stari gori. Napad je bil izveden na tri

Uveljavljenje novih mezdnih ureditev

Vrhovni komisar za operacijsko področje »Jadransko primorje« je izdal 20 mezdnih ureditev ter stopijo nove mezde in ostali delovni pogoji v veljavo z različnimi datumi, in sicer:

1. s. 9. 1944 za nameščence in s. 1. mezd. tednom v septembru 1944 za delavce in valence v sledečih strokah:
  - a) opekarska industrija in obrt;
  - b) industrija in obrt predelovanja lesa;
  - c) mlini in obrati za izdelovanje jedilnega olja;
  - d) obrati za obdelovanje naravnega kamna;
  - e) železarska, kovinarska in elektrotehnična industrija in obrt;
2. s. 1. I. 1945 odn. prvim mezdnilm tednom v januarju za sledeče stroke:
  - a) kemično industrijo;
  - b) rudarstvo;
  - c) oblačilno industrijo in obrt;
  - d) stavbno stroko;
  - e) tiskarsko in knjigovodsko obrt in industrijo;
3. s. 1. II. 1945 odn. prvim mezdnilm tednom v februarju pa za:
  - a) elektrarne, plinarne in vodovodi;
  - b) kemično čistilnice, likalnice in pralni ce perila in oblek.

Vsa pojasnila glede višine novih mezd ter ostalih delovnih pogojev prejmejo prizadele delojemalci pri Pokrajinski delavski zvezi in njenih oddelkih v Ljubljani, Miklošičeva 22.

tih tolv. Severno od Virovitice so boljševiki ekušali prekoračiti Dravo, a jim ni uspelo.

Po padu Budimpešte, iz katere so se njeni vtrajni in junaški branilci prebili do novih nemških postojank, so nemške čete izvedle nenadoma močan napad na sovjetsko mostišče pri Granu ob velikem donavskem kolenu. Ze takoj prvi sunek je uspel in so se boljševiške čete morale precej daleč umakniti. V trenutku, ko to poročamo, nemški napadi na omenjeno mostišče dobro napredujejo. S Slovaškega pa poročajo, da tam silovitost boljševiških napadov poenjuje. Tam se boji odigrajuje na obeh straneh ceste Losono-Zvolen.

To bi bil v glavnem vojni pregled za pretekli teden. Ob tem pregledu pa se nam zdi prav opozoriti na dve novi nemški navedbi na polju oboroževalne industrije: na izredno majhne podmorulce z zračnim jamborjem, tehnično novostjo za dovažanje zrakopodornikov, ter na tako imenovano »ljudsko topništvo«, ki je nastopilo prvič v drugi bitki za Aachen.

Nemško podmorulce z zračnim jamborjem imajo to prednost, da so lahko več tednov pod vodo, ne da bi jim bilo treba v tem dolgem času vsaj enkrat pripluti na površje. V zadnjih dveh in pol mesecih nastopajo neposredno na sovražnih obalah, kakor v Rokavskem prelivu, v Irskem morju, v Severnem morju, pred Murmanskem in Halifaxom ter celo pred Islandskim pristanom Reykjavikom in tudi pred Gibraltarjem, torej tam, kjer vozi največ sovražnih ladij in je verjetnost poplavitve sovražnih ladij največja. Tako je totalna podmorska vojna postala resničnost.

Druga novost je »nemško ljudsko topništvo«, ki se je priključilo divizijam ljudskih grenadirjev in je omogočilo največje uporabljanje topništva. Zbori ljudskega topništva razpolagajo s 7,5 cm topovi, lahkiimi in težkimi havbiciami, 17 centimetorskimi topovi, ki streljajo do 25 km daleč, ter 21 cm topovi. Ti oddelki so motorizirani in z njimi lahko razbijajo sovražnikove pripravljane postojanke. Zbori ljudskega topništva imajo poleg opazovalnih baterij tudi baterijo, ki vodi topniški ogenj. V nekaj minutah lahko usmerijo vse topovske čete na eno mesto, in so zato udarci tem hujši. Omogočajo gibčno vojskovanje in naglo premeščanje težil.

Nakupovalnica Socialne pomoči

Socialna pomoč je z novim letom ustanovila poseben oddelek — nakupovalnico oblek, čevljev, perila, posteljnine itd. v svojih prostorih v Gradišču št. 4 nasproti Dramskega gledališča.

Pokazalo se je namreč, da doslej Socialna pomoč ni mogla zbrati dovolj prispevkov v blagu, da bi mogla kriti vsaj najbolj nujne potrebe siromakov, ki so brez obleke. Revščina je vsekdar večja in vedno več je takih, ki nimajo najbolj potrebne obleke, perila in čevljev.

Zato se je Socialna pomoč odločila, da bo te predmete odslej nakupovala, namesto da bi prosilec dajala samo denarne podpore, in jim bo rajši dajala tudi podpore v blagu. Posamezniki namreč nimajo toliko prilike, da bi si mogli oblačilne predmete sami kupiti ali pa so cene zanje nedosegljive, ker so odvisni od raznih prekupovalcev, ki bočejo pri tem mnogo zaslužiti.

Kljub temu da ima nakupovalnica socialen namen in značaj, kupuje vendarle navedene predmete po dnevnih cenah. Kdor torej prodaja nakupovalnici, dobi plačano blago ravno tako kot drugod, ali pa še bolje, razen tega pa pomaga obenem tudi revežem, katerim Socialna pomoč nakupljene predmete razdelja.

Razen tega sprejema nakupovalnica zlasti boljše in dražje oblačilne predmete tudi v komisijo, ne da bi pri tem iskala dobiček. Zato morejo tisti, ki imajo sredstva, da lahko kupijo te predmete, dobiti jih po nabavni ceni, torej mnogo ceneje kot drugod.

Drvarji - delavci

za izdelavo drv se sprejemajo pri gozdarskem odseku Šefa Pokrajinske uprave v Ljubljani, Puccinijeve 9 (palača Pokraj. hranilnice). Prav dober zaslužek v akordu.

Razne ugodnosti: dodatna karta za najtežje delavce, delno plačilo z drvimi itd.

Schriftleiter - urednik: Mirko Javornik — Herausgeber — Izdajatelj: Jože Krošelj — Für die Ljudska tiskarna - Uredništvo, uprava in tiskarna: Ljubljana, Kopitarjeva 6. Telefon 23-61 do 23-65 — Rokopisne ne vračamo — Mesečna naročnina 8 Kr.

Ali že imate

Dokument o najstrašnejšem razdobju slovenske zgodovine o delu komunistične Osvobodilne fronte proti slovenskemu narodu?

Osemletnemu otroku so odrezali glavo...

(PO KRVAVIH SLEDEH OF OD KOČEVSKIH GOZDOV DO ČRNE GORE - IV.)

»Ti si nas izdal.« je zarij komisar. Nič ni pomagal zagovor. K dečku je skočil tolovaj iz Cankarjeve brigade in mu grozil, da ga bo skalpiral, odrezal glavo. Nato je bil nosil v roki nekaj časa okrog. Ko je videl, da ga nihče ne pohvali, je bil vrgel stran.

Zadovoljen sem bil, kaj bo zdaj s tem tolovajem, saj bi moral priti takoj zločin na vislice. Stab je močel. Naslednji dan so poklicali tega tolovaja in postal je štabni kurir.

Vsa objokana je prišla fantova mati v tabo. Slutila je nekaj strašnega. Poslali so jo do komisarja, da on ve, kje je sin.

Komisar je bil poslan do komandanta, češ da on bolje ve. In tako naprej, da bi obupana mati zvedela ničesar.

Ko je vna sključena odhajala proti domu, je prišla do nje »tovarišica« Francka iz Ljubljane in jo »tolajala«, da se mu ni nič hudega zgodilo, da je šel le na »visjio komando«. Nato je kmetska rekla: »Kje se mu pa more kaj zgoditi, ko ni nič krivi! Malo se prepričajte, in videli boste, kdo vas je izdal.«

Ko je hotela tolovajka za vsako ceno zvedeti, ji je uboga starika povedala, da je bil v vasi badoljavec, ki se je pred tolovaji skrival. Ko so ti odšli, je zlezel iz skrivališča ter jo jadrno odkuril nazaj na postojanko. »Mogoče jim je on povedal«, je dostavila žena in zaplakala. »O, ni je pravice in je ni.«

»Revolucija mora biti samo preko krvi!«

Ko je izvedel tolovaj, ki je dečka zverinsko umoril, da je bil fantok nedolžen, je zasmehljivo poživljal, komisar pa dostavil:

»Revolucija mora biti. Naša pot gre samo preko krvi.«

Isti tolovaj, kurir, je večkrat potem šel skozi vno in vedno prošil mater, kateri je tako zverinsko umoril sina, za kruh, ter jo hinavsko tolajal, da je sin v Koprivniku, le da domov še ne more, ker mu še povsem ne »zapujajo«.

Mati pa je vedela, kaj je s sinom, ker je ališala grozne zgodbe drugih — nedolžnih. Rekla ni nič, ker si ni upala, kajti če bi bila sama pokazala, da ve, kje je sin, bi bila osumljena izdaje...

Ko bi bila vedela, da ji ga je prav tisti štopov, kateremu je dajala kruha, ker se ji je hačen emilil, umoril!

Božji mlini meljejo počasi, toda zanesljivo, pravi belokranjski pregovor. Tolovaja je kmalu ujela zasledena smrt. Sam se je obstrlil in v stečajnih mukah ter s kletvijo na ustih je umrl. Bil je doma iz Ljubljane in klicali so ga za »Stefana«. Zdal je moral nekdo drugi izvršiti kako »junaško« dejanje, da bo prišel na njegovo mesto.

Tekma v mučenju

Kmalu je prišla prilika. Mater s dvema otrokoma so obdoli, da hodi v italijansko postojanko in prenaša pošto.

Tu se je pokazala okrutnost, ki jo imenujejo tolovaji »iniciativnost«, »ambicioznost«. Val so hoteli mučiti dvoma s dvema otrokoma.

Zasmilila se mi je, ker sem jo poznal: bila je iz sosedne vasi. Stopil sem do komisarja, dal besedo zanj. Prisegel sem s dvignjeno pestjo, da ni prenašala pošte in obljubila, da ne bo več hodila v postojanko. Komisar jo je izpustil.

Tolovaji so me gledali z zaničevanjem. Komandir čete je rekel, da me to lahko velja glavo.

Politična ura...

Imeli smo politično uro: novi red mora biti takšen, da bodo val enaki. Če kdo ne »dela za ta red, zasluži kot narodni izdajalec smrt«. »Biti moramo bujni, ker nas sovražnik povsod zalezuje in se v naše vrste vrvijo «bela garda», ki jo moramo uničiti. Tudi med nammi niso vsi čisti.«

Komisar je pogledal naokrog in zdelo se mi je, da išče mene.

Nato je bilo govora o obveščevalni službi in kdo je sposoben za tako službo. Bili so tih, opozoren, razgledan, organizator in spoznavati ljudi, da si potem lahko izbere obveščevalce na terenu. Zlasti naj izbira ljudi, katerim so naredili »okupatorije« kakšno škodo, ali ki imajo še svojce pri tolovajih.

Potem je imela besedo »masa«. Komisar je dovolil, da so ga lahko izpraševali o rečeh, ki jim niso dovolj jasne. Vprašal ga ni nihče nič. Nekateri zato, ker bi bili radi postali četni ali celo bataljonski obveščevalci, obveščevalci pa mora biti tih; drugi zato, ker niso hoteli izdajati a tem svoje nezanesljivosti, tretji pa, katerih je bilo največ, ker niso vedeli kaj vprašati, ker sploh niso ničesar razumeli.

Obveščevalci

Poklicali so me v »štabi bataljona. Na veliko začudenje so mi ponudili svinčnik in papir. »Pisi«, je velel komisar.

In pisal sem tolovajsko himno.

Pisal sem malomarno in površno. Ko sem končal mi je rekel, naj mu pokažem, kako »malum«. Ko je zagledal pisavo, je naredil strog obraz.

»Ti boš bataljonski obveščevalci.«

Zelo sem se začudil. Bil sem tih, ker si pač nisem upal govoriti; poznal sem ljudi, ker sem iz kraja, kjer je stal logor, doma. Po sodbi komisarja sem bil tudi dober organizator; imel sem torej vse »vrline«, da postane dobri pomočnik pri zatiranju poštnega ljudstva. Če se bom dobro držal, me bodo spredli v SKOJ in nato v KP ter me čaka lepa bodočnost.

Za tako »lepo« bodočnost, kupljeno s solzami mater, vdov in sirot, sem se mu najlepše zahvalil in odgovoril, da tako važne naloge ne morem sprejeti, ker sem bolan in ne bi mogel biti kos naporom, ki bi jih služba zahtevala.

Ni mi verjel, da sem bolan, zato sem moral iti k bataljonskemu »zdravniku«, katerega sem poznal že iz otroških let. Ko nam je nekoč obojela doma krava, je poklical obojedajzga bataljonskega »zdravnika«, da bi

jo ozdravil. Ta ji je dal terpentina in še neke druge zelene tekočine. Čez dva dni je žival reknila. Z ano besedo: bataljonski »zdravnik« je bil — padar.

Torej k temu me je poslal politkomisar, da me pregleda.

»Kaj ti faliti«

Ko mu povem, da imam srčno napako in da ne morem biti obveščevalec, mi je dejal, da sem ošel in da iz mene ne bo nikdar nič. Napisal je list, v katerem potrjuje hudo srčno hibo.

Od takrat sem imel nekaj časa mir pred »funkcijsko«, ker si nisem želel veliko »skari-eres«.

Prve rdeče organizacije in njihova krivda

Ob prihodu na belokranjska tla so tolovaji najprej začeli z veliko agitacijo proti »četništvu« in za borbo proti »okupatoriji«. Ker so imeli v svojih vrstah še nekaj domaćinov, so z njih pomočjo pričeli ustanavljati »vaške zaščitne«, ki so bile tajne.

Vaska vas je imela intendanta, predsednika in sekretarja ter dva kurirja. Te »zaščitne« so poleg raznih OO (Osvobodilnih odborov) krive nesreče, ki tope belokranjsko prebivalstvo.

Za zaščitnike so izbrali ljudi, ki so že v Jugoslaviji volili komunistično ali njej bližnjo listo, ali pa tiste, ki so bili kako drugače »ožigosani«: ubijalci, tatovi, kaznjenci.

Komunistični organizatorji so dobro vedeli, da bodo taki ljudje najbolj delali za nje, ker so bili drugod potlenjeni v stran. Niso se smetili.

Te vaške zaščitne so bile podrejene Rajonskemu odboru (ROOF), ta okrajnemu, vsi pa Narodno osvobodilnemu odboru za Belo krajino, katere sekretar je bil in je »oček«.

Ta lopov se je na revizijske listine, katere ima vsa hiša, podpisoval Novak Ivan. Pravilo so, da je čevljar in doma iz Ljubljane. Od drugje si ga niti misliti ne moremo, ker je prišlo vse gorje, ki ga je naredila OF slovenskemu narodu v glavnem iz Ljubljane.

Občinske posle, ki so se nanašali samo na »revizijske«, je opravljal domačin Tajman iz Bušinjne vasi. Vsi odbori in celo vsak poedinec, član katerega odbora, je imel pravico likvidacije, ne da bi komu odgovarjal za svoja dejanja.

Vsi so pa delali vse po navodilih KP, katere člani so bili, kajti načelno ni mogel biti funkcionar nihče, če ni bil član Partije ali vsaj SKOJA.

»Politična oblast« je bila ločena od »vojске«, je pa imela z njo kurirsko zvezo, da sta skupaj uničevali in pobijali. Ob ofenzivah se odbori niso umikali, pač pa poskrili. Odbori so odloke o svojih dejanjih pošiljali IOOF, ki ni njihovi zločinov nikdar obsojal, temveč jih samo vzpodbujal k samoiniciativnosti, t. j. k množičnemu pobujanju.

Vsak odbor je imel še pododbove in odseke. Pri nižjih, domaših odborih, je zelo prišla do izraza osebna mržnja med prebivalstvom, katero je komunistično vodstvo vedno podpiralo, da je tako navezalo nase posameznike, ki so po kakem uboju, za katerega je vedela samo KP, pisali tako, kot je ona želela.

Nekateri člani odborov, ki še niso bili komunisti, so morali polagoma stopiti v Partijo, če so želeli doseči »višja« mesta, kajti za nepartijske je bila sama brigada.

V odbor je prišel tisti, ki je bil najbolj krvoločni, »ker potrebujemo odločnih mož«. Je dejal nekoč »oček«, in pozvedoval, kdo se najbolj zanima za »narodno osvobodilno« stvar.

Nauki iz tečaja

Za tiste, ki so se pokazali najbolj vroče in bruhine, je naredil tov. »Krški« tečaj. Na tečaj sem prišel tudi jaz.

Tu so nas učili vseh mogočih reči: od razvoja revolucije v Sovjetiji, naukov markizma, leninizma, trockizma, do naših krajevnih razmer. Spominjam se še nekaj stvari, katere so mi zaradi tedanjega mojega odpora proti OF in vsem njenim privescem ostale v spominu:

Govorili so o KP kot organizaciji. Komunistična partija mora imeti enotno vodstvo nad vsi OF. Izločidse Partije je celica. Manjšina so mora pokoravati vodni in izpolnjevati njene sklope. (Teror.) Uporabljati je treba lastno iznajdljivost v skladu z navodili Partije. Vloga posameznikov nas ne sme zanimati. »Rekeljo« je treba zatirati z vso silo, brezobzirno in z vsemi sredstvi. Revolucija zahteva žrtve. Nihče ni izvet.

»Mi moramo biti bodoča diktatura proletariata. Danes so mora izvajati vojni komunizem, t. j. da se vse prečežek, ki ga ima kmet, rekvirira: če se kdo temu upira, je reakcionar, sabotažer naš boj in zasluži neizproseno kazen.«

Po končani vojni se bo uvedel komunistični režim. Najprej sovhozi, nato kolhozi. Ta država se bo potem po členu 3. programa OF priključila Sovjetski zvezi.

Odbori »delujejo«

Taka predavanja so me v prepričanju, ki sem ga dobil pri tolovajih, še bolj utrdila: OF ni drugača ko KP, ki hoče pripeljati slovenski narod v bratomorno klanje, v krvavo revolucijo vse pod geslom »narodne« borbe in potem pa pod oblast Sovjetov.

V tem smislu so delali tudi vsi »narodni« odbori, le da so bili še bolj materialistični, in niso rekvirirali le po navodilih Partije za tolovaje, temveč zase.

Sekretar ROOF na Radovelci, neki Milan, seveda iz Ljubljane, je vse ukradeni blago spravil zase, češ saj drugi delajo prav tako. Na mitingih je bil isti »Milan« pobijal na vse glas bivšo jugoslovansko in slovensko korupcijo.

Ofenziva na Rog

Meseca julija je deset in deset tisoč badoljencev uprizorilo slovito ofenzivo na Rog, kjer je bilo največ 400 tolovajev, od katerih jim ni padlo v roko 50. Takole mi je pripovedoval tolovaj, ki je bil sam v badoljevskem obroču:

»Zgodaj zjutraj smo videli, da smo obkoljeni. Komandant je poslal parlamentarca. Ob 4 popoldne smo imeli prost prehod. Badoljenci so se umaknili na drugi hrib, mi jih nismo niti videli.«

Namesto da bi bili tolovaji po tej ofenzivi uničeni, so jih naredili badoljevski za vezniki še močnejše. Mnogo municije je nalašč ostalo po vaseh in potih. Zdravstvenih potrebščin se je dobilo povsod.

Badoljevci niso hoteli na sovjetsko fronto, nato so iskali sovražnika pri nas. Ker ga niso mogli dobiti, so ga naredili sami. Da pa ne bi svet zvedel, kako podpirajo komuniste, so dali po sporazumu s tolovajskimi kolevodji kmetom v Suhi krajini orožje, katero so potem s silo in prelivanjem krvi pobrali tolovaji, kajti izkoristili so ta »izdajalski« moment, da so tiste, za katere so vedeli, da ne bodo nikdar pristali komunizmu, likvidirali, češ da so jim hoteli upreti z orožjem v roki...

Po tej »ofenzivi« je bil tolovajski pritisk na ljudstvo vedno večji. Hoteli so za vsako ceno uničiti odpor zdravih kmečkih množic, ki ni več mogla prenašati tega gorja. Tista

strašna »bela garda« je rasla zmeraj gosteje. Na mah se je znašla tudi v srcu tolovajske »republike« v Oranjošnjicah nad Birkno vasio.

Kaj je »bela garda«?

Pri nekem napadu na tolovaje so enega zajeli. Bil je kurir BO. Cesar pa legionarji niso vedeli, ker ga niso strogo zastražili, tako da jim je ušel.

Ko je prišel v logor, smo ga spraševali, kako in kaj, toda komisar mu je pod smrtno kaznijo prepovedal govoriti.

O priliki sem mu ponudil cigareto in ga vprašal, kakšna je ta »bela garda«. Povedal mi je, da so to sami Slovenci, katerim so tolovaji pobili starše, brata ali sestro. Pojejo slovenske pesmi. (Mi smo se učili ruskih!) Med njimi ni nobenega Italijana. Rekli so mu, da se borijo proti komunizmu, katerega morajo uničiti.

Po poti je prihajal komisar, katerega sem opazil, zato sem prišel »tovariš« izpraševati o kraju, kjer je bil doma, in če so mu že kaj poigali.

NE CESAR NE KRALJ

BRUNO BREHM

18

DOSEDANJA VSEBINA

Po smrti cesarja Franca Jožefa izšli madžarski ministri predsednik Tisza od cesarja Karla obljubo, da se bo dal kronati za ogrskega kralja.

Karlov avak prine Sikst bourbonski skuša uveljaviti svoje dvomljivo pravico do francoskega prestola. Za to nakane pridobi tudi svetlega avaka, avstrijskega cesarja Karla, od katerega izliči plemenito zagotovilo, da se bo kot nasprotnik Nemčije glede Avazije in Lotaringije na vso moč zavzel za Francoje.

Clemencau čez leto dni razkrinka Sikstove nakane ter Karlovo dvolžno igro (na eni strani pismena Karlova obljuba, da se bo glede Avazije in Lotaringije na vso moč zavzel za Francoje, na drugi pa po novem Karlov odhod v nemški glavni stan na posvetovanja za sklenitev vojaške in gospodarske zveze z Nemčijo). Karl hitro zapravi pri svojih narodih vse zaupanje: najprej zaigra češko krono, a tudi na Ogrskem se začne naglo vse podirati notranjim nemirnim in nesolidarnostjo ali če upor madžarskih čet ki niso več v boj za Avstrijo. Da bi preprečili splošen polom na bojiščih, sklenijo te uporne madžarske čete zamenjati z vojaštvom iz avstrijskih dednih dežel, a zdaj se tudi to upre in se ne bo več boriti za Madžarsko. Oboli hočejo na vsak način domov. Sprito čelo vernega položaja avstrijskega vrhovnega poveljstva sklene preroči Italijano za promirje. Na italijanskem armadnem poveljstvu v Padovi so avstroogrske komisije sporočili pogoje za premirje, ki so med drugimi: Avstrija mora odstopiti Italiji južno Tirolsko, Pustiško dolino, Trbišč z okolico, Goriško, Trent, Istro in Dalmacijo.

»Povprašati moramo v Baden.« je odločil general Weber. »Najbolje bo, Schneller, če greš takoj v Trient in govoriš sam z Arzom in Velikanstvom. Pripravi ju do tega, da pobite, reci jima, naj se naglo odločita in Njegovemu Velikanstvu vse razložita. Drugače bomo prepoznali Italijani so nas že dovolj časa zadrževali. Tam izprosiš natančna navodila in se potem spet vrneš. Predvsem moraš poudariti, da pogoji še niso popolni, ker Italijani, kakor so bili izrečno povedali, še sestavljajo izvirno besedilo.«

Ko je polkovnik Schneller v spremstvu stotnika Ruggiera zapustil vilo Giusti, ju nek italijanski častnik, ki ga je bolelo, da Italijan, kakršne je bil Ruggiera, služi cesarju, ni hotel pozdraviti. Ruggiera se je vrnil, se hudo pritožil pri nekem italijanskem štabovcu nad vedenjem onega častnika. Dobil je od njega zagotovilo, da bo tisti nedisciplinirani častnik prejel zaslužno kazen. Bilo je ob dveh popoldne, ko sta oba Avstrija zapustila Padovo. Po utrudljivi vožnji sta šle okoli polnoči prispela k enajstmemu armadnemu poveljstvu, kjer sta zahtevala, naj ju takoj zvežejo z Badenom.

Kolebanje in neodločnost v Schönbrunnu

2. novembra je s skoraj dveurno zamudo ob pol štirih popoldne prišel po širokih stopnicah v Schönbrunn državni svet, zastopstvo nove avstrijske vlade. Može so prihajali počasi, ker je voditelj socialdemokratske stranke Viktor Adler, ki so ga bili izbrali za govornika, le s težavo lezel po stopnicah, čeprav ga je nek poslanec opiral. Adlerja je morila težka sapa, tako da je bolj ropel ko dihal.

Cesarjevi dvorjani, ki so z dokaj različnimi občutki gledali na teh sedem mož, na to osvelo novo vlado, so se vsi prestrašeni umaknili, ko je Adlerja sredi stopnic nenadno napadel tako hud kašel, ko da bi mu hotelo razgnati prsa. Tudi cesarica je prihitela iz svojih soban in poklicala pribočnika, naj staremu gospodu hitro prinese konjaka.

»Ali me mar hočete umoriti?« je s težko sapo dejal Adler mornariškemu častniku, ko je spet odhajal. »Moje srce ne prenese nobenega alkohola več, nobenega več.«

Cesarica ga je vprašala, ali bi mu mogli pomagati morda s čim drugim.

»Tu ni več pomoči.« je odgovoril Adler, ki ga je še vedno morila nuda. Potem so gospodje odšli naprej po stopnicah in tudi Adler je šel počasi za njimi. Predvsem njemu je veljala radovednost dvorjanikov. Bili so prepričani, da ta mož, čigar besedo so ogromne delavske množice, ki jih je vojna strnila, pazljivo poslušale, ne bo več živ zastupil cesarskega dvora. Kako žlostna je bila vendar usoda tega moža! Tako blizu je bil že svojemu cilju, a na pragu svobode, ki je o njej sanjal, naj bi se zgrudil.

Državne svetnike so vodili po velikem hodniku, čigar svetlega, s freskami pokritega stropa nad slovitimi stenami, ki so se svetile v zlatu in so jih delila velika ogledala, kar ni hotelo biti konca: na stropu, visoko nad temi sedmimi možmi, je stala miza velike cesarice, so jezdili na konjih z bogato zaprežo huzarji, so čakali na napad strnjeni oddelki pehote, so se posvetovali generali, se klanjali zastopniki posameznih pokrajin, da, na tem stropu se le zrcalila doba velike slave in časti, nekam neskončno visoko nad temi sklenjenimi postavami, ki so jih na njihovi poti spreminjala veličastna zrcala.

V »kitajski sobi« je teh sedem gospodov sprejel cesar. Sam je sedel na modri divan, okoli mize pa so posedli člani državnega sveta.

Cesar jim je sporočil pogoje za sklenitev premirja in pri tem gledal v tla. Vseh sedem članov državnega sveta je molčalo.

Glavni pribočnik baron von Zeidler je potem prebral, kar je bil polkovnik Schneller ponoči telefoniral iz Trienta v Baden.

»Bojna črta ne drži več. Madžarska je odločila vojske domov. Vse je zdaj ko rešet: sovražnik lahko povsod prodre. One čete, ki so še vedno v sprednjih bojnih črtah, bo sovražnik brez dvoma zajel, ker se okoli njih vse umika.« Cesar je bil govori strastno, njegov glas je zvenel zaklinjačo. Člani državnega sveta so molčali ter strmeli v florentinski mozaični kamnite mize, v pisane ptice in sočno sadje.

Tedaj je sledil je spregovoril dr. Adler in dejal: »Velikanstvo, mi te vojne nismo napovedali, mi je nismo hoteli. Za premirje naj odgovarjajo tisti, ki so krivi vojne.«

»Jaz tudi ne,« je odgovoril cesar. »Jaz tudi ne. Te vojne nisem niti napovedal, niti hotel.«

»To drži, Velikanstvo,« je potrdil Adler, »toda pozabiti vendar ne smemo, da smo se mi socialdemokrati borili in govorili vedno proti tej vojni. Zato prav tako ne moremo prevzeti odgovornosti za konec vojne, kakor nismo odgovorni za njen začetek. Tisto, kar je narod poglavo v vojno, naj ga tudi potegane spet iz te revščine! Socialdemokrati je ustavil krute kašelj.«

»Ugotavljanje, kdo je kriv vojne,« je odvrnil cesar, »bi trajalo predolgo. Armada zunaj ne more več čakati toliko časa. Če pa krivca vojne ne najdemo, kdo naj potem odgovarja, da je tako brez smisla in brez vsake koristi izgubilo življenje na tisoče ljudi?«

»Bodimo vendar poštenjaki,« je posegel odkrito v razgovor med cesarjem in voditeljem socialistov državni tajnik Mayr. »Nikar vendar ne tajimo! Mi vsi smo hoteli vojno s Srbijo! Ves narod jo je hotel! In ko je Mayr videl, da socialdemokrat namerava ugovorjati, je ponovil: »Da, ves narod jo je hotel! Rad bi bil videl človeka, ki bi si bil tedaj upal reči: Ne smemo v vojno! Na noben način ne smemo! In če bi se le pojavil kdo, ki bi si upal tako govoriti, gospodje, bi kaj hitro opravili z njim! Linčali bi ga! Z kaj tedaj je ljudstvo čisto dobro vedelo, da gre državi za življenje ali smrt, vsaj naše nemško ljudstvo v Avstriji se je tega zavedalo! In marsikaj bi se bilo drugače, povsem drugače izteklo, če ne bi bili tega, kar smo bili do začetka vojne čutili, pozneje pozabili. Našega navdušenja za vojno, ki nas je navdajalo avgusta 1914, nas ni treba biti sram!«

Cesar je poslanca Mayra, doma iz Hebe, ki si je v tej uri, ko nihče ni hotel biti kriv vojne, upal povedati resnico, začuden pogledal in dejal: »Gospodje, lahko se zdaj še sami med seboj pogovorite, prosim vas pa, da ostanete tu in mi potem sporočite, kaj ste sklenili.«

Ko so gospodje zapustili Modro sobo, jim je prišel nasproti visoki širokopleči nemški general von Cramon, poslanik pri avstrijskem cesarju, ki je v tem trenutku hotel doseči, da se zavaruje Brenner, tisti prelaz, o katerem je bil cesar Karl pred nekaj dnevi pisal cesarju Viljemu, da ga bo na čelu svojih nemško-avstrijskih čet branil pred Italijani, ki prodirajo proti Bavarski. Čez nekaj minut je prišel k cesarju tudi še načelnik avstrijskega generalnega štaba baron Arz.

Člani državnega sveta so hodili po velikem hodniku gor in dol. Posvetovali so se, a sklenili niso ničesar več. »Odgovornosti ne moremo prevzeti. Ne gremo tako daleč, kakor je šla Madžarska, ki hoče v zadnjem trenutku prestopiti na sovražno stran, toda mi, ki smo še zadnji ostanek monarhije, mi, ki smo edini še ostali zvesti, potem ko je vse drugo odpadlo, mi ne moremo prevzeti odgovornosti in sami odločiti. Cesar bi se moral prav tako obrniti v Prago, na Lwow, na Zagreb, na Ljubljano in na Budimpešto. Tudi drugi narodni sveti morajo podpisati! Člani državnega sveta so Adlerju pritrdili. Po posvetovanju so odšli k cesarju in ga obvestili o svojem sklepu.

»Pa premirje?« je vzkliknil cesar. »Vojska potrebuje mir!«

»Vse to uvidevamo,« je odgovoril poslanec Adler, »a prej moramo sklicati celoten državni svet. To bomo storili jutri dopoldne, potem pa vam bomo poročali, kako smo sklenili.«

Po deveti uri zvečer se je sestal poslednji kronski svet. V njem so bili za Avstrijo in Ogrsko skupni ministri, ki se se tedaj zbrali pri cesarju: državni finančni minister brez skupnih financ, zunanji minister, čigar zadnje politično delo je bila prekinitve zavezništva, in vojni minister brez armade. Načelnik generalnega štaba je govoril o potrebi sklenitve premirja. Potem so se posvetovali, kako naj bi odgovorili. Fin. min. baron Spitzmüller je vztrajal pri edinem pogovoru, da italijanske čete ne gredo čez Tirolsko proti Bavarski. Cesarju je celo kar narekoval osnutek tega odgovora. Cesarju se je med pisanjem kolcalo.

Avstrijski ministrski predsednik in načelnik generalnega štaba sta hotela iti še enkrat v poslansko zbornico, da bi tam predložila državnemu svetu načrt in doseglja njegovega sogodgovornosti. Gospodje iz vrhovnega poveljstva v Badnu so pristiskali, naj bi se stvar rešila čimprej, ker da položaj čet ne prenese več nobenega izgubljanja časa.

Cesarjev pribočnik baron von Zeidler-Sterneck je odhitel k telefonu, poklical načelnika operativnega oddelka brigadnega generala barona von Waldstättena v Badnu ter premislil z njim po ministrskem svetu določeno besedilo, namenjeno za tiste, ki se bodo v vili Giusti pri Padovi pogajali: »Če že ni moči doseči brez izgubljanja časa kakšnih olajšav, se vsi pogoji za sklenitev premirja brez škode za mir sprejmejo. Seveda pravice do prehoda čet se ne sme razumeti tako, da sovražna vojska lahko izkoristi svoje prosto premikanje za napad na Nemčijo. Čeprav tega ni mogoče preprečiti, bi vendarle morali vložiti proti temu ugovor. Treba bi bilo potem sprejeti tudi ta pogoj, še prej pa skušati preprečiti sovražniku njegovo prodiranje. A poskus, doseči te privolitve, vendar le ne sme na noben način preprečiti sklenitve premirja.«

Pribočnik je z odgovorom, ki ga je bil dobil iz Badna, takoj spet odhitel k kronskemu svetu, ki se je bil že pripravil na odhod: »Ekscelencija,« je poročal Zeidler-Sterneck načelniku generalnega štaba, »Waldstätten je proti takšnemu besedilu odgovoril. Pravi, da s sedeža vrhovnega poveljstva v Badnu lahko bolje presodi brezupni položaj. Vojska sama usti povsod, da se sovražnosti takoj ustavi. Povelje madžarskega vojnega ministra Linderja, ki je po vseh mogočih poteh prišlo do čet in ki poziva Madžare, naj takoj ustavijo vse sovražnosti, je ustvarilo naravnost stisko. Na izrečno Waldstättenovo prošnjo naj bi to besedilo še nekoliko izpopolnili.«

Načelnik generalnega štaba se je za trenutek zamislil, nato pa dejal: »Dobro, potem ga pa izpopolnimo takole: avstroogrske čete so v skladu s tem že dobile povelje, naj takoj prenehajo s sovražnostmi.«

Finančni minister baron Spitzmüller se je ustražil: »Kaj pa vendar mešate? Zdal je vendar treba skleniti premirje, ne pa ustaviti sovražnosti!«

»Pustite ga pri miru,« je dejal grof Andrássy in pri tem nekam trdno zamahnil z roko. »To nas prav nič ne briga. Enkrat je vendar že treba narediti konec temu klanju.«

Načelnik generalnega štaba je prešljal medkl. Še zmeraj se je pogovarjal s pribočnikom, kako bi ono povelje čimprej prispelo v vilo Giusti. Morda bi bilo dobro,

DOMOBRAanske NOVICE

RAZMERE V KOMUNISTIČNIH TOL-PAH so obupne. Gošarski prebivalci in ujetniki zadnjih dni pripovedujejo, da je večina prisilnih mobilizirancev že jasno spoznala, da jim je edina rešitev beg iz gozda, ter trdno sklenila, zapustiti tolpe, brž ko bo prva ugodna prilika. Pri izvedbi njihovih načrtov jih ovira le sneg, toda čim bolj bo ta kopal, tem bolj bodo kopnele komunistične vrste.

TRŽIŠKI DOMOBRAanci so zadnje dni izvedli pogon na Dobeno, Stan in Mirno. Na Dobeno so zasledili komunistične funkcionarja Jermana Jožeta iz Trstenika pri Mirni in njegovo ljubico. Ker je bila noč jasna, sta domobranci videla že od daleč. Naši so našli za njima s strojnimi in prešla sta zasledeno kazen.

Ko so prišli do vasi Bezgovca pred Stanom, so dobili zopet dva stara terenca. Prvi je bil Kostonjavec Vinko iz St. Ruperta, drugi, ki ga je roka pravice tudi zadel, je bil neki Blaž iz Bistrice.

Isti dan so domobranci ujeli starega terenca Markovića Franca iz Sela. Tako bo Mirenska dolina v kratkem očistena terencev, zaščitnikov in obveščevalcev. V zadnjih dneh je padlo pet glavnih terencev.

DVE KOMUNISTIČNI »KOMANDI« sta spet izginili osmega februarja. Bili sta v vasi Jama pri Dvoru; in steer komanda mesta Trebnja in Žužemberka. Vsa je bila utrjena s bunkerji, ki pa niso zadržali domobrancev, da ne bi vdrlj vanjo. Komanda sta bili nemalo presenečeni, ko so bunkerji zleteli v zrak, nato pa so naši borci jurili v vas. Komunisti so v velikem neredu bežali v gošek, osem tovarišev pa, ki se je naveličalo gošarskega življenja in nepretrganega bega, je kraj v kraj, je rajši počakalo; bili so zajeti. Ranjen je bil »komandant mesta Trebnja«. Zaplenjeni sta bili dva strojnici in nekaj pušk.

RIBNIŠKI DOMOBRAanci so stalno na pohodih. Njihove patrle srečaš v vseh krajih do Loškega potoka in na drugi strani do Velikih Poljan.

Pred dnevi se je domobranci patrle udarila s komunisti nad vasio Rejce. Pri spopadu sta padla tolovaja Košanek Sigmund in Kaličar Jože, komandir 4. čete »Notranjskega odreda«.

V NOCI OD 13. NA 14. FEBRUAR so komunisti izvedli napad na Stranško vas pri Žužemberku. Napad je trajal do jutra. Pri napadu so komunisti imeli več ranjenih in mrtvih.

II. DOMOBRAanska BOJNA SKUPINA je v zadnjem času izvedla več akcij v Loško dolino. 48. četa je prišla v stik s komunisti pri Metljah, kjer so bili ubiti štirje komunisti, med njimi komandant Anžlovar Franc s Hudega Vrha.

47. četa je v Ložu presenetila skupino tolovajev, ki so hoteli pravkar odpeljati naropana živila. Ubita sta bila dva tolovaja, živeli zaplenjeni. Pri Knežji njivi je bil ubit en tolovaj. Domobranci saseda pri Sv. Anji so ubili komunistično kurirja Krusiča Jožeta iz Martenjkina in Jemca Jožeta iz Selskega.

Dne 10. februarja so domobranci izvršili napad na Dolenjo Poljane in zajeli ogromno materiala. Ubita sta bila tolovaja, kapetan Soga Lado iz Žirovnice in poročnik Zakradšek s Lepega Vrha. Istočasno so domobranci ujeli pet tolovajev. Padlo je 11 komunistov.

IZ SUHE KRAJINE prihajajo poročila, da brigade plenijo in ropajo po vaseh okoli Košutovega in Ambusa. Sedaj pobirajo še ostale živila, zadnje premoženje suhokrajnega prebivalstva.

V NOCI OD 15. NA 16. FEBRUAR so komunisti prišli v stik s domobranci saseda na Hlevnem vrhu. V spopadu so komunisti imeli 6 ranjenih, drugi so zbežali.

Vzroki in krivci žaloigre Vaških straž po 8. septembru 1943

Te dni je v Ljubljani izšla knjžica »V službi domovine«. Spisal jo je bivši aktivni jugoslovanski častnik, pozneje poveljnik Vaške straže in njenega bataljona v Stični, nato prisilni mobiliziranec ter zdaj domobranski bojovnik. V njej kot častnik terno in stvarno opisuje zasluge komunistov za zlom Jugoslavije, njihovo delo pod italijansko zasedbo, prikazuje zgodovino, težave in boje Vaških straž, dogodke ob 8. septembru 1943. in se na koncu odkri- to dotakne tudi vzrokov, ki so privedli Vaške straže po 8. septembru do nepopravega in še manj zasluženega razpada. Kot krivce za to navaja:

»V prvi vrsti obsojam bivšo Savojsko vojsko, ki je na usodni dan 8. septembra 1943 razorožila VS v Stični in s tem očistila organizacijo. Ne samo to, Savojsci so vse svoje orožje od Stične pa do Karlovice prepuščili komunističnim tolpom in jim s tem olajšali delo. Poleg tega so uganjali aktivno propagando med ljudmi v prid komunistom. Tako je v Stični poročnik Samsič, preden je odšel v Ljubljano, na postaji izjavil skupini VS:

»Ne bojte se komunistov. Pravkar sem bil pri njih v Trebnju. Nikomur nič zalega ne storijo. Uprite se svojim dosedanjim voditeljem in se zatecite k nam. Vojska je končana. Nemčija bo vsak čas kapitulirala.«

Kakor je znano, so vsem VS dodelili »savojske« po tri svoje ljudi; enega oficirja (ufficiale di collegamento — zvezni oficir), enega podoficirja in enega prostaka. Meni je bil dodeljen neki »centurione« Giuseppe Dominici. Stanoval je v isti kasarni ko VS. Na papirju je bil zvezni oficir, v resnici pa špijon. Njegova edina skrb je bila: diskreditirati mene kot poveljnika pri moštvu. Vsako moje povelje moštvu VS je spremenil in ukazal nasprotno.

Kakor sem že omenil, je privedla kmečke fante v VS volja po življenju. Zato je bilo delo med njimi lahko. Bili so prostovoljci. Zvesto so spoštovali vse moje ukaze in ni jih bilo treba siliti v borbo.

Kazalo je, da bo konec leta 1942 komunizem v Ljubljanski pokrajini povsem premagan. Iz gozda so se začeli vračati zapoljanci, ki so bili pozneje najboljši protikomunistični borci. V gozdu je tedaj ostalo samo še kakih tisoč pet sto izkorenjenincev, ki se niso mogli vrniti zaradi svojih prevelikih zločinov nad slovenskim narodom.

Zarja lepše bodočnosti in mirnega poštenega dela je bila za našega kmeta zopet na vidiku. Že so se slišale vselej pesmi kmečkih fantov in deklet.

A zopet se je začelo obračati na slabše. Prišlo se je kazati »badoljevstvo«.

Badoljevci so prepovedali vsake akcije proti rdečim. Tudi sami niso več napadali komunistov. Zdalj pa zdaj se je slišalo iz ust badoljevskih vojakov: »Komunisti buoni!«

Meni so prepovedali vsak moralni pouk moštva. Smel sem biti samo še tolačen, da sem prevajal govore zveznega oficirja, ki jih je imel na člane VS. V svojih govorih je poveljeval veliko skrb Savojscev do slovenske zemlje. Hvalil se je, koliko dobrega je v našo deželo prinesla »junaška Savojska vojska«.

Moralna kmečkih fantov je začela padati. Prišli so se spraševati, zakaj ne napadamo komunistov in jih »končno ne uničimo«. Vedel sem razlog, a nisem jim mogel povedati. A izhoda iz mučne situacije ni bilo. Slutil sem, da čakajo Slovence še hudi dnevi. In nisem se motil.

VS je morala životartiti v težkem ozračju pričakovanj. OF-ariji so zopet dvignili gla-

vo. Družine, katerih člani so se nahajali v VS, niso imele nikakih pravic več, a OF-arske družine so lahko delale, kar so hoteli. Proti temu njihovem postopku ni bilo ugovora. Za tolače in druge pomagaje so badoljevci na svojo komando jemali izrazite komuniste, n. pr. profesorja Verbiča Julija ali Zaje Pepeco, partijko. Ti so jim bili odsej tudi svetovalci. Ob vsaki priliki so se norčevali iz »bele garde«.

Pa bi kdo vprašal: »Zakaj niste odložili orožja?«

Orožja nismo sprejeli, da bi branili Savojsce. Ali naj odložimo orožje, da nas komunisti pozabijo kot čenčnje? — Sprejeli smo orožje, da branimo sebe in svoj narod. Ali naj sedaj prosimo za milost? Ne! Rajši vsi junaško poginemo, kot da bi izdali svojo čast.

Stičnili smo zobe in čakali na boljše dni s orožjem v roki. Kmečko ljudstvo je videlo naše težave in sočustvovalo s nami.

»Kulturniki« iz neposredne okolice stičke postaje — trgovci, gostilničarji — so bili proti nam. Pod varstvom badoljevskih obla- sti so uganjali črno borzo in seveda moralno in materialno podpirali »osvobodilno« gibanje, da bi zavarovali svoje premoženje pred rdečo grabežljivostjo. Računali so na bodočnost, na zlato dobo. Da so bili tako močno proti vaškim stražam, je bil predvsem vzrok v svetovnonazornih razlikah (krščanstvo — liberalizem — komunizem). Občestvenega du- ha niso poznali, ker niso prav nič sočustvovali s kmeti, ki so vendarle tudi člani slovenskega narodnega občestva. Ravno v tem nesočustvovanju s kmetom in s podpiranjem ljudi, ki so uničevali slovenskega kmeta, so pokazali, da jim je osvobodjenje naroda bila deveta briga. Saj slovenski narod brez slovenskega kmeta ne more živeti.

Tako je bilo tudi v drugih ne povsem kmečkih naseljih.

Da bi badoljevci še izdatneje podprli komunizem na Slovenskem, so pričeli iz internacije spuščati domov vse večje komuniste, ki so po pomoči začeli v koncentracijska taborišča.

Spustili so tudi nekaj bivših jugoslovanskih oficirjev. Toda pri tem so se zmogli. Oficirji so ostali zvesti narodu. Ker v VS zaradi tedanjih razmer niso mogli prido- riti, so osnovali svoja ilegalna četniška od- dine s ciljem: boj komunizmu — za narod — do častne smrti.

Bil sem navdušen nad takim idealizmom svojih kolegov. V spoznanju, da je to edini še možni način in porok zmage nad komuniz- mom, sem sklenil pomagati tem junakom na vsakem koraku. Doseženi so bili uspehi in ljudstvo jih je sprejelo z veseljem.

Kako tudi ne! Jasno je bilo, da VS v

okolicih, kakršne so bile, ne bi nikdar promagale komunizma. Zato je prišlo do samostojnih borbenih oddelkov, kar pa ni šlo Savojski okupacijski vojski v račun. Savojsci so proti tem borcem takoj zavzeli svoje stališče.

Kakšno je bilo to njihovo stališče, naj- bolj pojasni naslednji razgovor, ki ga je imel nek moj prijatelj s Savojskim koman- dantom 105. polka polkovnikom Fossom. »Sedaj dobro živite na naši zemlji, komuni- stov skraj ni več, s front pa se ališijo same dobre novice!« Nato polkovnik Fossa: »Kaj komunisti, ti nam niso nevarni, pač pa so začeli nastopati neki nacionalisti, ki bi mogli postati nevarnejši.«

Badoljevci so vpregli vse svoje politične in diplomatske sposobnosti, da ukroto ne- ugnane slovenske nacionaliste. Ni šlo glad- ko. Za povračilo so začeli zapirati poedine komandante in moštvo VS. Tako naj za primer navedem moje aretacijo.

Z zvijačo so me spravili s desetimi člani VS v višnjegorsko sodišče »zaradi zaslišan- ja nekoga komunističarja. Klicali so vsakega posameznika v sobo, ga razorožili, nato pa vrgli vse skupaj v sodniške zapora. Meno so razorožili in zaprli v temnico.

Povedali so mi, da bom ustreljen ali pa obsojen na dosmrtno ječo zaradi veleizda- stva in blatenja Savojske vojske. Tedaj sem se šele spomnil, da sem ugovarjal Savojskim oficirjem, ki so se shajali s komunisti. V ječi sem nekdo res vprašal, kaj dela njihov general Cerutti pri sestankih z vodilnimi komunisti. Resnica jih je bodla v oči.

Ne lažem, ko trdim, da se nisem ničesar bal. Ako bom ustreljen, vsaj vem, zakaj bom umrl.

Ves čas svojega zapora so skrbeli za mo- ralne muke: streljali so z brzoostrelko v zid moje celice, govorili pred vrati, da grem jutri na strelišče itd. Bili so pač politiki. Hotel so z mojo pomočjo usnužiti naše slo- venske oddelke in jih tako onesposobiti za akcije proti komunistom.

Po enosmernem zaporu v temnici so me lepega dne spustili na svobodo, češ da sem bil samo »malo discipliniran kaznovan«. Od- vzeto mi je bilo poveljstvo VS. Obljubili pa so mi poveljstvo čet vse postojanke VS gro- supelskega sektorja v primeru, če se mi po- roči pregovoriti naše svobodne protikomun- istične borce, da se z orožjem javijo v nji- hovi kasarni. Vedel sem, koliko časa veljajo badoljevske obljube.

Zakaj pa svobodni protikomunistični bor- ci niso imeli večjih uspehov? Svobodni slo- venski borci ali »plogardisti«, kakor so jih nekateri imenovali, so bili po številu precej šibki. Pri njihovih akcijah jim VS niso moglo pomagati zaradi badoljevskega

S PUŠKO IN PROSVETO V BOJU PROTI KOMUNIZMU

Veharše, februarja.

Kljub tolikim prizadevanjem tolovajev iz njihovih terencev naši borci uspešno nadi- ljujejo protikomunistično borbo. Marsikdo si morda predstavlja, da tu živimo v brezdelju. To pa ni tako. Kaj radi se do naših položajev priplazijo, zlasti ponoči, rdeče tolpe sem kredo Vrnika in Žirov. Je pač tako na svetu, da je želodčno vprašanje nujno treba rešiti, ako hočemo še naprej peljati staro OF, če hočemo, da ne bo roparska drhal od lakeho poginila v eneženih hribih okoli Cerkna in Blegiša. Zato ni čudno, da so jim postojanke kakor Veharše, Rovte, Trije kralji trn v peti. Treba jim je na vsak način priti do kruha, ki pa je, žal, vedno globoko v pasu trdnjav- skega trikota Veharše-Rovte-Vrh. Človek se kar sgrizni, ko vidi, kako je vse prebivalstvo izven območja tega trdnjavskega trikota oro- pano, kako se namesto lepih domačij dviga le ožgano zidovje, kako vse delo stoji, kako otroci in ljudje prezebuje brez sleherne oble- ke in brane. Seveda so ti ljudje brez vsega tolovajem le v breme. Ničesar več jim ni. Majno vzeti, zato so prisiljeni, da grodo v ognju po kostanj, če jim vsaj malo kaže.

Tako jih je lakota že večkrat prignala v naše kraje. Pred tednom dni so dospeli v bli- žino Sv. Treh kraljev, kjer so odpeljali s Hlevnega vrha vso živino in dva moška. To- da niso še prišli do Žirov, in jih je na cesti Rovte-Ziri zasledila peščica veharških borcev. Z groto točo svinčenk iz brzoostrelk in streljav so napravili zmedo med njimi. Capinom ni kazalo drugega, kakor pustiti plen, ki jim je bil prepotreben. Znašli so se tudi prisilni mobiliziranci, ki so ob tej priliki zbežali in tako pustili »elavno« Titovo armado, v ka- teri so morali prezebiti in stradati. Ob tem spopadu se je pokazala zlobnost tolovajev v nezasišani mori. Ker nikakor niso mogli od- gnati živine, so jo poškočevali s strelji v nogo, tako da je živina ostala uporabna le za zakol. Konec spopada je bil tak, da so Titovi tatovi namesto živine odpeljali s se- boj pet mrtvih in več ranjenih.

K temu bi dodal samo tole: če tolovaji mislijo, da si bodo polni trebuhu z živino in živcem, ki smo ga s težkim trdom prideli- li, če poletje, se močijo. Kdor bo vtiaknil nos v naš domobranski trikot, bo odnesel krvavo butico! Pa tudi upanje, da bi se mi ustrašili angloameriških letal, si lahko vsak tolovaj izbi- je iz glave. Vsake bajte itak ne morejo bombardirati. Sicer pa so v nedeljo, 18. m. t., tudi žirovskim terencem in tolovajem opo- dne za kosilo metali namesto štruce bombe in namesto sladkorčkov so spali letalci stroj- nični ogenj nanje. Šestnajst hiš je poškočo- vanih, pa tudi tolovaji, ki so bili trenutno v vasi, niso bili brez žrtev.

Tudi prosvetno delo med vojaštvom in civilnim prebivalstvom je dokaj živahno. Ta- ko jeseni smo pričeli s šolo v Zavrtnu, na Medvedjem brdu in v Boleh. Tu hočemo zo- jed postaviti ljudsko izobrazbo vsaj na tisto višino, kot je bila pred petindvajsetimi leti, ko je bilo mogoče vsakemu slovenskego go- voriči, brati in pisati. Slovenska pesem se zopet eliši po šolskih sobah, daje krajem novo lice in naznanja prihod lepših časov.

V šoli popravljajo učitelji tujo navlako

prejšnjih vzgojiteljev ali bolje mučiteljev. Na neverjetno napake v pisanju in čitanju naleže zlasti v višjih razredih. Učenci poka- žejo povsed zadovoljiv uspeh. Mirno se naše ljudske šole kosajo s katero koli šolo v Ljub- ljanski pokrajini, kjer se ni pustošilo tolo- vajske kopito.

Kjer prosveta na novo zaživi, tam je tudi prva stvar: ljudski oder. Tudi tu se je prav na odr uveljavilo prvo prosvetno udeležo- vanje naših domobrantskih vrst. Na nemajh- ne težave smo tukaj naleteli, ker tolovaji prav tedaj skušajo izrabiti priliko in nas dobiti nepravilno. Tako so nam skušali zama- zati znamenje v decembru veselo miklav- ževanje in lepo božičnico. Toda nikoli se jim to ni posrečilo.

Kljub njihovim naporom naša prosveta dviga razpoloženje ljudi ob praznikih s pri- reditvami ter oživlja stare navade. Pred pu- stom smo igrali burko »Trije tičiki«. Tudi »Dva gluhca« sta zbudila pri gledalcih pozor- nost. Ljudje so bili od arca zadovoljni in so tudi povedali, da kaj takega včasih ne bi bilo mogoče in da tega od našega odrta tudi niso pričakovali.

Tako naša prosveta v teh krajih obuja narodno zavest. Ljudje se vedno bolj trdno povezuje s nami in slovensko domobranstvo v resnici postaja ne samo branik gmohtnih, ampak tudi kulturnih narodnih vrednot.

Če prodaste nakupovalnici So- cialne pomoči staro obleko, čevlje in podobne predmete, pomagajte revežem. Koristite pa tudi sami sebi, saj dobite za blago in predmete lep denar

Domobrantski branik na Trški gori po letu dni

V nedeljo, 11. februarja, je domobrantska postojanka na Trški gori pri Novem mestu slavila leto dni svojega uspešnega dela na straži domovine.

Za to priliko so domobranci pripravili slavnostno zborovanje, na katero so prihiteli Dolenjci iz bližnje in daljne okolice ter mno- go Novomeščanov. Po službi božji v zahvalo trškogorski Kraljici, da je varovala in da- jala moči našim fantom vse leto, posebno ob začasnih srditih komunističnih napadih, je spregovoril ljudstvo poveljnik posadke. Za njim sta spregovorila stotnik in prosvetar. Po počastitvi junakov, padlih na Trški gori, so domobranci zapeli svojo himno. Pri pro- slavi je sodeloval tudi domobrantski pevski zbor iz Novega mesta.

Trškogorska postojanka je bila ustanov- ljena lani v času, ko so bile komunistične tolpe na Dolenjskem na višku moči. Komun- isti so imeli tedaj še topove, minomete in dru- go moderno orožje — skoraj vse izdajalsko badoljevsko zapuščino.

Trška gora je bila do tedaj komunistična

ljubosumja. VS sedaj še ni kazalo, da bi popolnoma prelomilo s badoljevci, ker bi s tem ljudstvu več škodovali kot koristili. Nihče ni pričakoval, da bodo dogodki 8. sep- tembra 1943 prišli tako naglo. Na drugi stra- ni v vodstvu ni bilo pravih ljudi z jasnimi pojmi. Došli je vodstvo VS mislilo stvarno, brez političnih tendenc, se je vodstvo »plave garde« le preveč vdajalo raznim obljubam.

Največja napaka pa je bila, da so se končno v nekih ozirih kljub izkušnjam pod- vrgli Savojskemu okupatorju in si vezali roke.

Vse te napake vodstva in pa Savojska hinavščina so vodile do propada obeh organi- zacij v septembru 1943.

Dragi dopisovalci!

Zdalj ko ste še dobro leto dni imeli na tem mestu besedo skoraj izključno samo vi s svojimi pismi, jo za trenutek dovolite še nam. Radi bi vam namreč povedali nekaj važnih stvari e opozorilo in blagohotno upo- števnanje.

Predvsem tole: V našem predalu se je počasi nabrala lepa kopica vaših pism, ki jih pri najboljši volji nismo mogli priobčiti, in to iz različnih razlogov, na primer: ne- kaj je bilo med temi pismi takšnih, ki se zde lenekoliko preveč osebnega značaja. Ne izpolnjujejo torej glavnega pogoja za objavo, ker ne obravnavajo vprašanj, ki bi zanimala širšo javnost, oziroma ki bi njihova rešitev bila v občo korist. Takšnih pism nismo pri- občili, zakaj rubrika »Pisma nam in Vam« nima namena biti priročišče za obravnavanje bolj ali manj osebnih zadev ali sporov.

Druge pisma, ki so obšla v našem pre- dalu, pa so brezimna. Zal nam jih je, saj ne- katera med njimi obravnavajo res važna in pereča vprašanja. Bog ve, iz kakšnih razlo- gov se nekateri ne upajo podpisati na svojo nam poslana pisma, ko se vendar lahko čisto brez skrbi, da njihovih imen ne bomo iz- dali, če sami izrečno tega ne žele. Usoda brezimnih pism je pač takšna in tudi v na- šem primeru ne more biti drugačna.

Polem so tu pri nas obšla pisma, ki so sicer obravnavala zelo pereča vprašanja, a jih zato nismo priobčili, ker so bila v teh pismih obravnavana vprašanja tik pred na- meravano objavo že po pristojnih oblasteh zadovoljivo rešena. Takšna pisma polemika- kem niso bila več potrebna.

Toliko v opravičilo tistim, ki so nam morda zamerili, da njihovih pism nismo priobčili.

Za bodoče bi Vas torej, dragi dopisovalci, prosili predvsem naslednje: Pisma naj ob- ravnavajo splošno važna vprašanja ša ne osebni zadevi; bodo nam podpisana, saj pod- pis velja samo nam in javnost gotovo ne bo izvedela, kdo jih je pisal, seveda če kdo izrečno tega ne želi; po možnosti naj vsak, kadar nam kakšno pismo napiše, stavi tudi svojo predlog, kako naj se tisto vprašanje, ki ga v pismu obravnava, reši; slednje pa prosimo še, naj bodo pisma kratka, ker se je tudi obseg našega lista moral za polovico skrajšati.

In za konec še tole: Sami ste se lahko prepričali, da je velika večina dosedaj pri- občenih pism povsem dosejala namen, ker je rešila ali vsaj pospešila rešitev zelo perečih vprašanj. Brez domoa bodo splošni javnosti koristile tudi pobude, ki jih boste dali v svojih prihodnjih pismih. Uredništvo.

VODA NI VINO!

Gospodinja pere. Voda teče nepremo- homa v polnem curku iz pipe in se izteka čez pralno posodo. Če gospodinja opozo- rimo, da je škoda tako trati z vodo, pravi: »V Ljubljani je toliko vode, da celo skozi mesto teče.«

RACUN POTRATE:

Če ima perica ves čas pranja pipo po- polnoma odprto, se po opazovanju in ra- čunih porabi na leto 400.000 m³ vode pre- več. To odgovarja pri ceni vode 1.20 lire za 1 m³ približno znesku pol milijona lir. Čedna vsota, ki gre v mojo bisago!

Boj POTRATI!

Nove postojanke jih skrbijo

V boju proti komunizmu je poleg puške, ki jo gorenjski domobranci kaj i pridom in uspešno rabijo, mnogo pri- pomoga tudi govorjena, zlasti pa tiska- na beseda, ki se je med Gorenjci širila potom časopisov ali propagandne literature. Tiskana beseda je Gorenj- cem počasi odpirala oči in danes lahko rečemo, da se je marsikateremu Goren- jcu v glavi zjasnilo, nekaj zaradi besede, če pa tej ni popolnoma verjel, so pripomogle še razne »osvobodilne« akcije komunistov na Gorenjskem (umori, požigi, ropi). Tako so začeli komunisti na Gorenjskem izgubljati tu- di na političnem polju, kjer so ljudi terorizirali z vsemi mogočimi politični- mi agitacijskimi ukani.

V agitaciji so komunisti postali tudi bolj taktični. Iz zaplenjene komunistič- ne agitacijske literature je videti, da so spet začeli skrivati komunistično bar- vo. Nikjer ni zaslediti besedice o kom- unizmu, pač pa samo o demokraciji, svobodi vere in socialnem blagostanju, ki da bo prišlo.

Domobranci so najbolj pri srcu tolovajski bunkerji, v katerih se zadr- žujejo tolovaji in imajo spravljeno najrazličnejše blago. Tako je neka pa- trola pred kratkim krenila v gmajno nad Smednikom. Domobranci so vo- hali, da mora biti tam nekeje skrit to- lovajski bunker. Ko je patrle pregleda- la že precejšen del hriba, se je ho- tela že vrniti. Medtem začuti eden od domobrancev na nekem mestu pod no- gami mehka tla. Na njegovo opozorilo so pristopili še ostali, poveljni patrle pa je zagazil z mahom pokrita vrata, položena tako, da jih skoraj ni bilo mogoče ločiti od druge površine. Po- veljnik je odkril vrata, zaklical v vo- tlinno, naj se preda, kdor je netri, na- kar je oddal nekaj strelcev. Ker iz vo- tline ni nihče odgovoril, je eden do- mobrancev odprl v votlino ogenj iz strojnice, naka je prilezla iz luknje neka ženska, ki pa se je takoj ožma- knila nazaj. Na ponovni poziv in zago- tovlilo, da je skritim življenje zagotov- ljeno, če se vdajo in da bo bunker v nasprotnem primeru razdejan z ročni- mi granatami, ni nihče odgovoril. Do- mobranci so nato vrgli v votlino nekaj

ročnih granat. Iz votline je takoj skočil tolovaj »Francelj«, ki pa je takoj pa- del. Bil je komandant kurirskega od- reda. Za njim se je prikazala tolovajka »Silva«, ki je začela bežati proti go- zdu. Na begu so je domobranci ranili in ujeli. Medtem se je iz luknje pri- vlekel še tretji, ki pa se je takoj vdal. Ta je izpovedal, da je bilo malo prej, preden so prišli domobranci, v bunker- ju še pet tolovajev. V tem bunkerju je bilo zaplenjenega precej orožja in druge komunistične agitacijske litera- ture.

Od drugih bunkerjev je udarna četa naša tolovajski bunker pri Macji vasi, kjer so domobranci zaplenili mnogo raznih dobrot. Tudi ta bunker so domobranci uničili.

Tako domobranci uničujejo komu- nistično zalego, kjer jo dobijo in če Bog da, tudi na Gorenjskem ne bo dolgo, ko bo odklenkalo gorenjskim komunistom, kakor je odklenkalo do- lenjskim.

Vojaško gledano so pa še bolj zlezli na psa, odkar jih drevoj gorenjski domobranci in jih bežajo iz luknji. Ne mine dan, da ne bi domobranci raz- bili kašne komunistične patrle, uni- čili kakšnega bunkerja, zajeli po ne- kaj tolovajev, v kolikor tolovaji sami ne zapuščajo ušive, razdrapanje in se- stradanje Titove »narodne vojske ter se javljajo domobrancem, ko so do- dobra spoznali mednarodno komunistič- no drhal.

Komuniste najbolj bodejo v oči nove nastajajoče domobrantske postojanke. Čim domobranci ustanovijo novo po- stojanko, komunisti takoj zagrozijo, da jo bodo likvidirali. Ostane seveda sa- mo pri besedah in z besedami so komu- nisti likvidirali že vse postojanke, v resnici pa so doslej odnesli vedno kr- vave glave, kadar jih je popadel likvi- dacijski bes. Po stari navadi potem vedno lažejo, koliko domobrancev so pobili. V tem so res mojstri. Tako so pri napadu na novo ustanovljeno po- stojanko v Kovarju pobili (?) 23 domo- brancev, torej več, kakor jih je bilo vseh skupaj, postojanko pa so požga- li (?) Domobranci pa so še danes vsi živi, postojanka pa niti osmojena ni.